

Forventningsundersøkelsen 3.kvartal 2003:

Bedre tider i næringslivet og forventninger om økt sysselsetting

Et flertall av næringslivslederne som deltar i TNS Gallups Forventningsundersøkelse for Norges Bank, oppgir nå at lønnsomheten i bedriften er blitt bedre de siste 12 måneder, til forskjell fra forrige kvartal hvor flertallet ga uttrykk for en negativ oppfatning. Samtidig forventer nå hver fjerde næringslivsleder å ha flere ansatte i bedriften om 12 måneder enn hva som er tilfelle i dag. Forventningsundersøkelsen viser også at partene i arbeidslivet justerer ned sine forventninger til årslønnsveksten for neste år.

Om undersøkelsen:

Norsk Gallup har fått i oppdrag av Norges Bank å gjennomføre kvartalsvise forventningsundersøkelser i Norge om inflasjons-, lønns-, valutakurs og renteutviklingen blant eksperter i finansnæringen og akademia, partene i arbeidslivet, næringslivsledere og husholdningene. Bakgrunnen for undersøkelsen er at Norges Bank retter pengepolitikken inn mot et mål om lav og stabil inflasjon. Forventninger til den fremtidige prisutviklingen kan i seg selv spille en rolle for den faktiske prisutviklingen. En regelmessig spørreundersøkelse kan bidra til større innsikt i disse spørsmålene.

Undersøkelsen er hittil gjennomført seks ganger. Økonomene innenfor akademia, finansnæringen og partene i sentrale arbeidslivsorganisasjoner blir intervjuet via e-post hvert kvartal. Næringslivslederne og husholdningene blir intervjuet via telefon. Den første undersøkelsen ble gjennomført i februar 2002. Undersøkelsen for inneværende kvartal er gjennomført i tidsrommet 20. august til og med 26. august 2003.

Forventningsundersøkelsen blir i sin helhet lagt ut på våre nettsider (www.tns-gallup.no) under området Bank og finans/ Økonomiske prognoser. På grunn av enkelte vesentlige endringer de første kvartalene vil det på noen av spørsmålene ikke være oppgitte tallverdier for tidligere kvartal.

A. Kort sammendrag av enkeltresultater for økonomiekspertene

Forventninger om lavere prisstigning om 12 måneder

Ekspertenes samlede forventninger til prisstigningen om 12 måneder i 3. kvartal går ned med 0,2 prosentpoeng, fra 1,9 prosent til 1,7 prosent.

Stadig færre tror på svekket kronekurs

Andelen økonomer i utvalget som tror på at kronen målt ved konkurransekursindeksen vil svekkes på ett års sikt forsetter å falle. Denne gangen fra 59,5 prosent i 2. kvartal til 43,6 prosent i 3. kvartal. Andelen som forventer at konkurransekursindeksen vil styrkes på ett års sikt går samtidig opp fra 5,4 prosent i 2. kvartal til 23,1 prosent i 3. kvartal.

I 3. kvartal venter det samlede utvalget samtidig at kronen skal svekke seg med 1,1 prosent på 12 måneders sikt.

B. Kort sammendrag av enkeltresultater for partene i arbeidslivet

Forventninger om lavere lønnsvekst for neste år

Partene i arbeidslivets forventninger til årslønnsveksten for neste år faller markant med 0,5 prosentpoeng, fra 3,9 prosent i 2. kvartal til 3,4 prosent i 3. kvartal. Det er først og fremst arbeidstakerorganisasjonene som reduserer sine estimat, fra 3,9 prosent i 2. kvartal til 3,2 prosent i 3. kvartal.

C. Kort sammendrag av enkeltresultater for næringslivslederne

Gjenvunnet optimisme blant næringslivslederne

Lønnsomhetsindeksen for siste 12 måneder i 3. kvartal indikerer et klart skifte i næringslivsledernes syn på den økonomiske situasjonen. Oppfatningen har gått fra å være svakt pessimistisk til å bli moderat optimistisk, dvs. opp 13,0 indekspoeng, fra -4,4 poeng i 2. kvartal til 8,6 poeng i 3. kvartal.

Andelen næringslivsledere som forventer å ansette flere i nær fremtid øker

Et økende antall næringslivslederne oppgir at de forventer å ha flere ansatte i bedriften om 12 måneder enn de har i dag. Andelen i 3. kvartal er på 25,3 prosent, opp 8,0 prosentpoeng fra 17,3 prosent i 2. kvartal. Samtidig fortsetter andelen som antar at bedriften vil ha færre ansatte om 12 måneder å synke. Denne gang med 5,6 prosentpoeng, ned fra 23,8 prosent i 2. kvartal til 18,2 prosent i 3. kvartal.

Forventninger om ytterligere rentekutt kraftig redusert

Vi ser signifikante endringer i næringslivsledernes forventninger til innskudds- og lånerentene i Norge neste 12 måneder i 3. kvartal. Andelen som forventer fall i rentene reduseres med hele 53,3 prosentpoeng, fra 70,4 prosent til 17,1 prosent. Andelen som forventer en økning går opp med 35,2 prosentpoeng, fra 5,7 prosent til 40,9 prosent. Andelen som forventer at rentene skal forbli uendret går også vesentlig opp med 18,3 prosentpoeng, fra 23,0 prosent til 41,3 prosent.

D. Kort sammendrag av enkeltresultater for husholdningene

Stort flertall av husholdningene forventer at lønnsveksten vil være uendret neste år

Et klart flertall av husholdningene i 3. kvartal (56,9 prosent) forventer at lønnen deres vil øke omtrent like mye de neste 12 månedene som den har gjort de siste 12 månedene. Estimater her går opp 4,3 prosentpoeng sammenlignet med forrige kvartal. Samtidig reduseres andelen som forventer at lønnen deres skal øke mindre med 6,9 prosentpoeng, fra 19,1 prosent i 2. kvartal og ned til 12,2 prosent i 3. kvartal. Ingen forventer at de skal gå ned i lønn.

Forventninger om ytterligere rentekutt kraftig redusert

Vi ser i 3. kvartal signifikante endringer blant husholdningenes forventninger til nivået på innskudds- og lånerenter i Norge de neste 12 måneder. Andelen som forventer fall i rentene reduseres med hele 33,8 prosentpoeng, fra 53,2 prosent til 19,4 prosent. Andelen som forventer en økning går opp med 26,9 prosentpoeng, fra 16,4 prosent til 43,3 prosent. Andelen som forventer at rentene skal forbli uendret går også opp med 8,3 prosentpoeng, fra 22,7 prosent til 31,0 prosent. Det er med andre ord i dag et flertall blant husholdningene som forventer at rentene skal øke.

Indeks (tabeller og grafer):

Økonomiekspertene

1. Forventet prisstigning om 12 måneder
2. Forventet prisstigning om 2 år
3. Forventet prisstigning om 5 år
4. Forventet årslønnsvekst for inneværende år
5. Forventet årslønnsvekst for neste år
6. Forventet årslønnsvekst om 5 år
- 7a. Forventet utvikling i kronekursen om 12 mnd.
- 7b. Gjennomsnittlig forventet endring i konkurransekursindeksen om 12 mnd.

Partene i arbeidslivet

8. Forventet prisstigning om 12 måneder
9. Forventet prisstigning om 2 år
10. Forventet prisstigning om 5 år
11. Forventet årslønnsvekst for inneværende år
12. Forventet årslønnsvekst for neste år
13. Forventet årslønnsvekst om 5 år

Næringslivslederne

14. Forventet generell prisstigning om 12 måneder
15. Forventet generell prisstigning om 2 år
- 16a Forventet økning i bedriftens innkjøpspriser neste 12 mnd
- 16b Bevegrunner til endring av innkjøpspris
- 17a Forventet økning i bedriftens utsalgspriser neste 12 mnd
- 17b Bevegrunner til endring av utsalgspriser
- 18 Forventet vekst i lønnskostnader i egen bedrift i år
- 19 Forventet vekst i lønnskostnader i egen bedrift neste år
- 20 Forventet endring på innskudds- og lånerenter i Norge neste 12 mnd
- 21 Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift siste 12 mnd
- 22 Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift neste 12 mnd
- 23 Antall ansatte i dag sammenlignet med for 1 år siden
- 24 Antatt antall ansatte om 12 mnd

Husholdningene

- 25a. Oppfatning av prisendring siste 12 mnd
- 25b. Oppfatning av prisendring siste 12 mnd i prosent
- 26a. Forventet prisendring neste 12 mnd
- 26b. Forventet prisendring neste 12 mnd i prosent
- 27 Forventet prisvekst om 2-3 år
- 28a Forventet lønnsutvikling om 1 år
- 28b. Forventet lønnsutvikling om 1 år i prosent
29. Forventet renteutvikling neste 12 mnd

Ansvarlige for undersøkelsen er Bank & Finansavdelingen i Norsk Gallup Institutt ved:

Erling Berrum (prosjektleder)

Telefon: 23291760

Telefaks: 23291601

E-post: erling.berrum@tns-gallup.no

Bente Pettersen (avdelingsleder)

Telefon: 23291761

Telefaks: 23291601

E-post: bente.pettersen@tns-gallup.no

Spørsmålsliste

Til økonomieksperter og partene i arbeidslivet:

1. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i KPI (konsumprisindeksen)?
2. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i KPI (konsumprisindeksen)?
3. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i KPI (konsumprisindeksen)?
4. Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i 2003?
5. Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i 2004?
6. Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?
- 7a) Tror du den effektive kronekursen målt ved konkurransekursindeksen om 12 måneder vil være styrket, svekket eller uendret?
- 7b) Hvor mye tror du den vil styrke/svekke seg? (Hvis svart styrket eller svekket i spørsmål 7a)

Spørsmål 1-7b går til økonomieksperter i finansnæringen og academia og spørsmål 1-6 går til partene i arbeidslivet.

Til næringslivslederne:

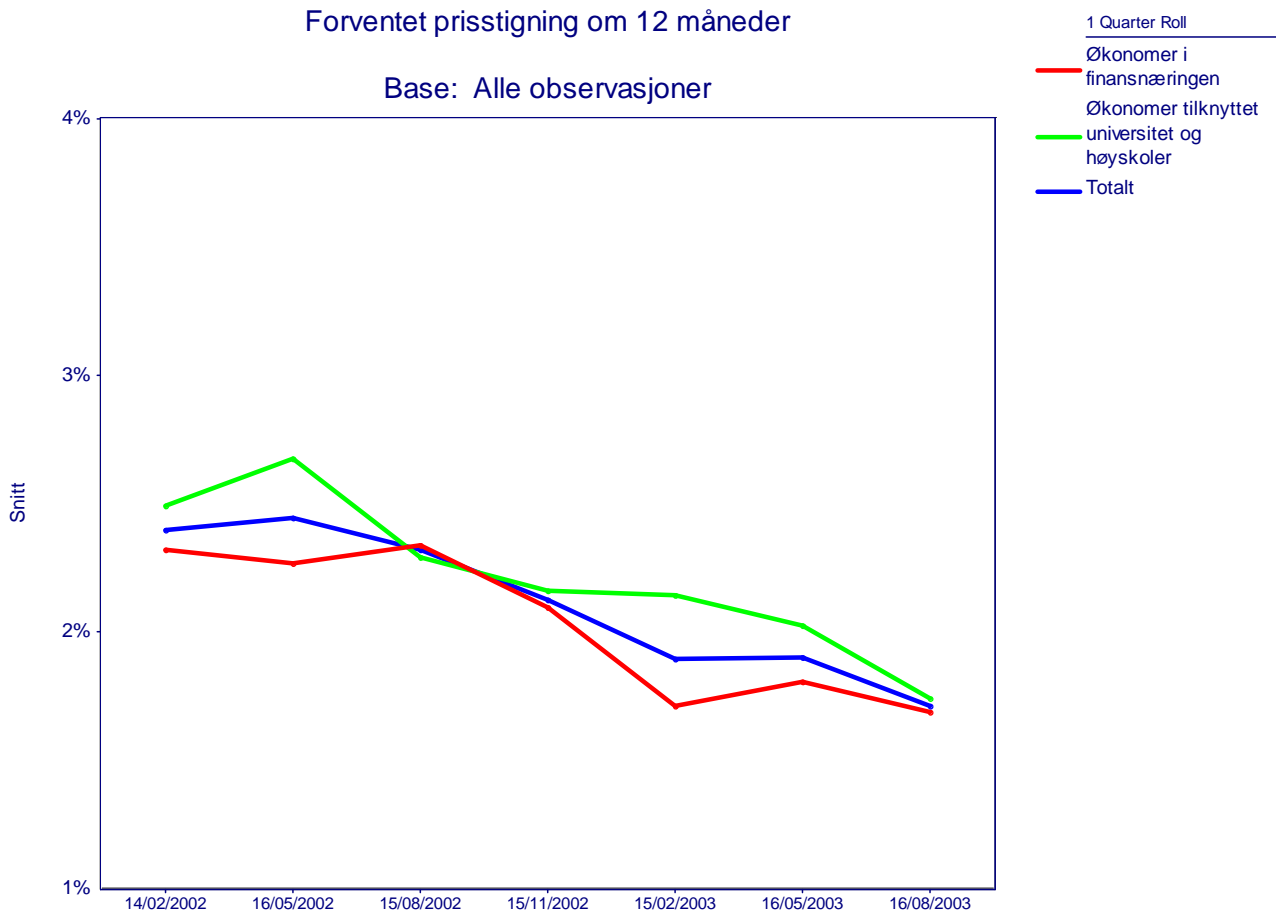
1. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er om 12 måneder?
2. Hva tror du prisstigningen er om 2 år?
- 3a. Forventer du at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer, mindre eller omtrent like mye de neste 12 måneder som i siste 12-måneders periode?
- 3b. Hva mener du vil være de viktigste årsakene til at veksten i bedriftens innkjøpspriser vil øke mer/mindre enn i foregående periode? (Hvis svart øker mer eller mindre i spørsmål 3a)
- 4a. Forventer du at bedriftens utsalgspriser vil øke mer, mindre eller omtrent like mye de neste 12 måneder som i siste 12-måneders periode?
- 4b. Hva mener du vil være de viktigste årsakene til at veksten i disse prisene vil øke mer/mindre enn i foregående periode? (Hvis svart øker mer eller mindre i spørsmål)
5. Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli i 2003?
6. Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli i 2004?
7. Tror du nivået på innskudds- og lånerenter i Norge vil øke, falle eller forbli uendret de neste 12 månedene?
8. Hvor mye betyr renten for bedriftens investeringsbeslutninger, på en skala fra 1 til 10, der 1 er svært lite og 10 er svært mye?
9. Har lønnsomheten i din bedrift blitt bedre, blitt svekket eller vært uendret de siste 12 mnd?
10. Tror du lønnsomheten i din bedrift vil bli bedre, bli svekket eller holde seg uendret de neste 12 mnd.?
11. Sammenlignet med ett år tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, færre ansatte eller like mange ansatte?
12. Tror du bedriften om 12 mnd. Vil ha flere ansatte enn i dag, færre ansatte eller like mange?

Til husholdningene:

- 1a. Sammenliknet med for 12 måneder siden, synes du prisene på varer og tjenester er mye høyere, litt høyere, om lag uforandret eller lavere?
- 1b. Omtrent hvor mye tror du prisene har endret seg målt i prosent?
- 2a. Tror du i løpet av de neste 12 månedene at prisene vil vokse raskere enn i dag, vokse med samme takt som i dag, vokse, men saktere enn i dag, være uendret eller være noe lavere enn i dag?
- 2b. Sammenliknet med dagens prisnivå, hvor mange prosent tror du prisene kommer til å stige de nærmeste 12 månedene?
3. Hva tror du den generelle prisveksten blir om 2-3 år, målt i prosent?
- 4a. Tror du at lønnen eller pensjonen din om ett år vil ha økt mer, mindre eller omtrent like mye som den har gjort de siste 12 månedene?
- 4b. Omtrent hvor mye tilsvarer den forventede økningen i prosent?
5. Tror du nivået på innskudds- og lånerenter vil øke, falle eller forbli uendret de neste 12 månedene?

Økonomiekspertene:

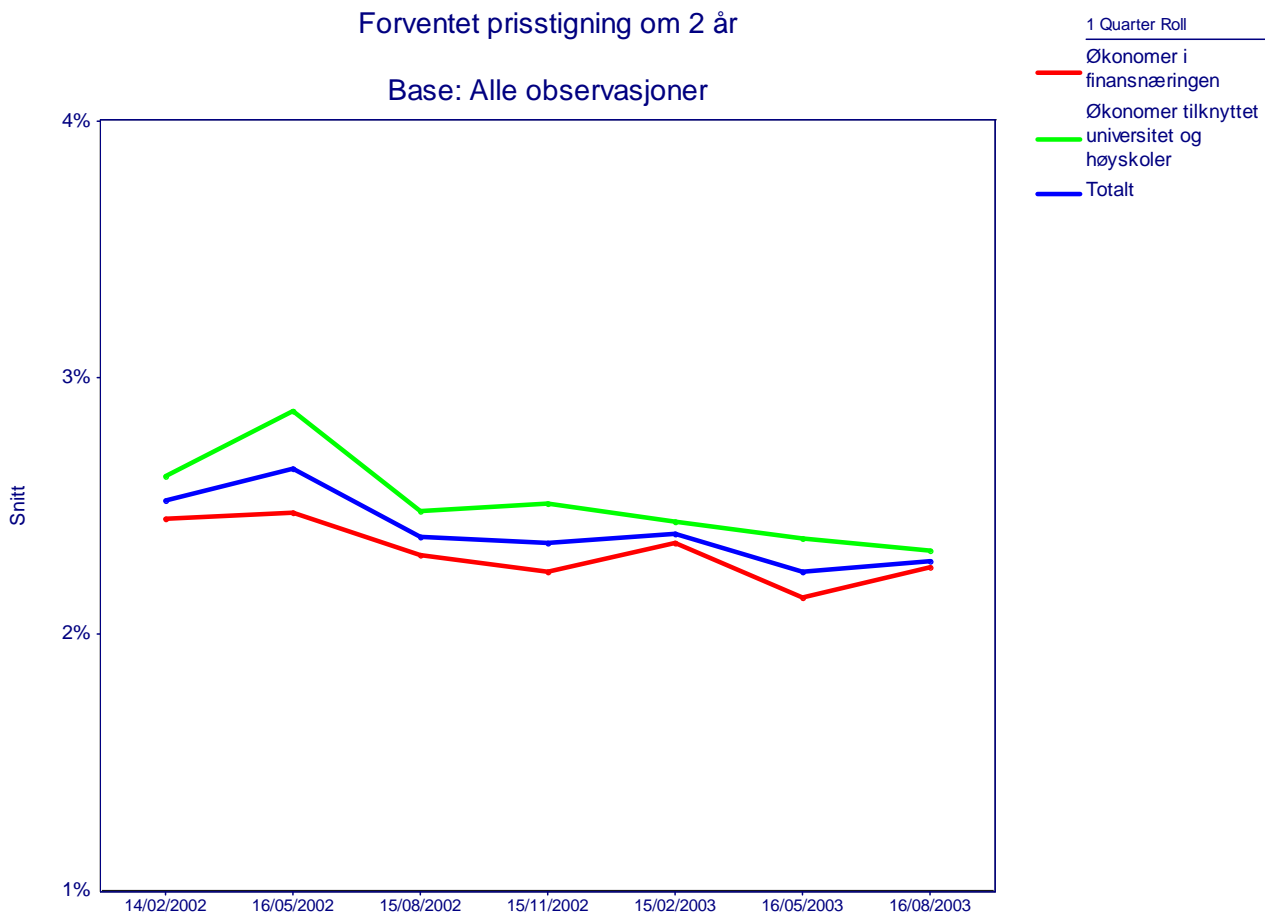
1. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i KPI (konsumprisindeksen)?

Forventet prisstigning om 12 måneder		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Økonomer i finansnæringen	Gjennomsnittlig verdi	1,8	1,7
	Laveste verdi	0,5	0,5
	Høyeste verdi	3,0	2,5
Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler	Gjennomsnittlig verdi	2,0	1,7
	Laveste verdi	0,9	1,4
	Høyeste verdi	2,5	2,0
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	1,9	1,7
	Utvalg	37	39

Ekspertenes samlede forventninger til prisstigningen om 12 måneder i 3. kvartal går ned med 0,2 prosentpoeng, fra 1,9 prosent til 1,7 prosent.

2. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i KPI (konsumprisindeksen)?

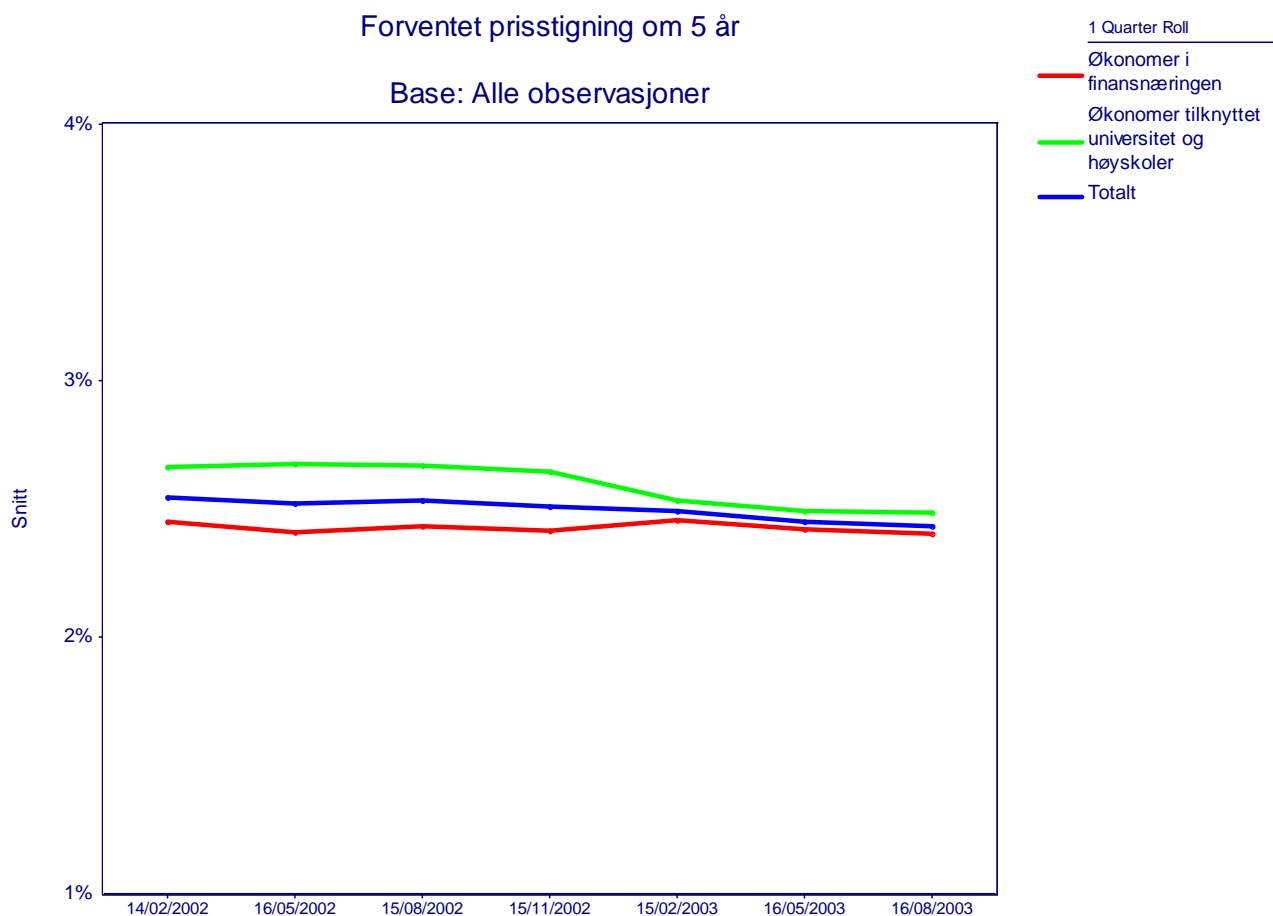

Forventet prisstigning om 2 år		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Økonomer i finansnæringen	Gjennomsnittlig verdi	2,1	2,3
	Laveste verdi	1,5	1,5
	Høyeste verdi	2,6	3,0
Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,3
	Laveste verdi	1,9	1,9
	Høyeste verdi	2,5	2,7
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,3
	Utvalg	37	39

Kun små endringer. Forventningene til prisstigningen om 2 år øker med 0,1 prosentpoeng, fra 2,2 prosent i 2. kvartal til 2,3 prosent i 3. kvartal. Det er spesielt økonomene i finansnæringen som øker sine estimat, opp 0,2 prosentpoeng, fra 2,1 prosent i 2. kvartal til 2,3 prosent i 3. kvartal.

De årlige inflasjonsforventningene om 2 år ligger nå 0,6 prosentpoeng over forventet prisvekst neste 12 måneder. Avstanden er økt med 0,3 prosentpoeng siden forrige kvartal.

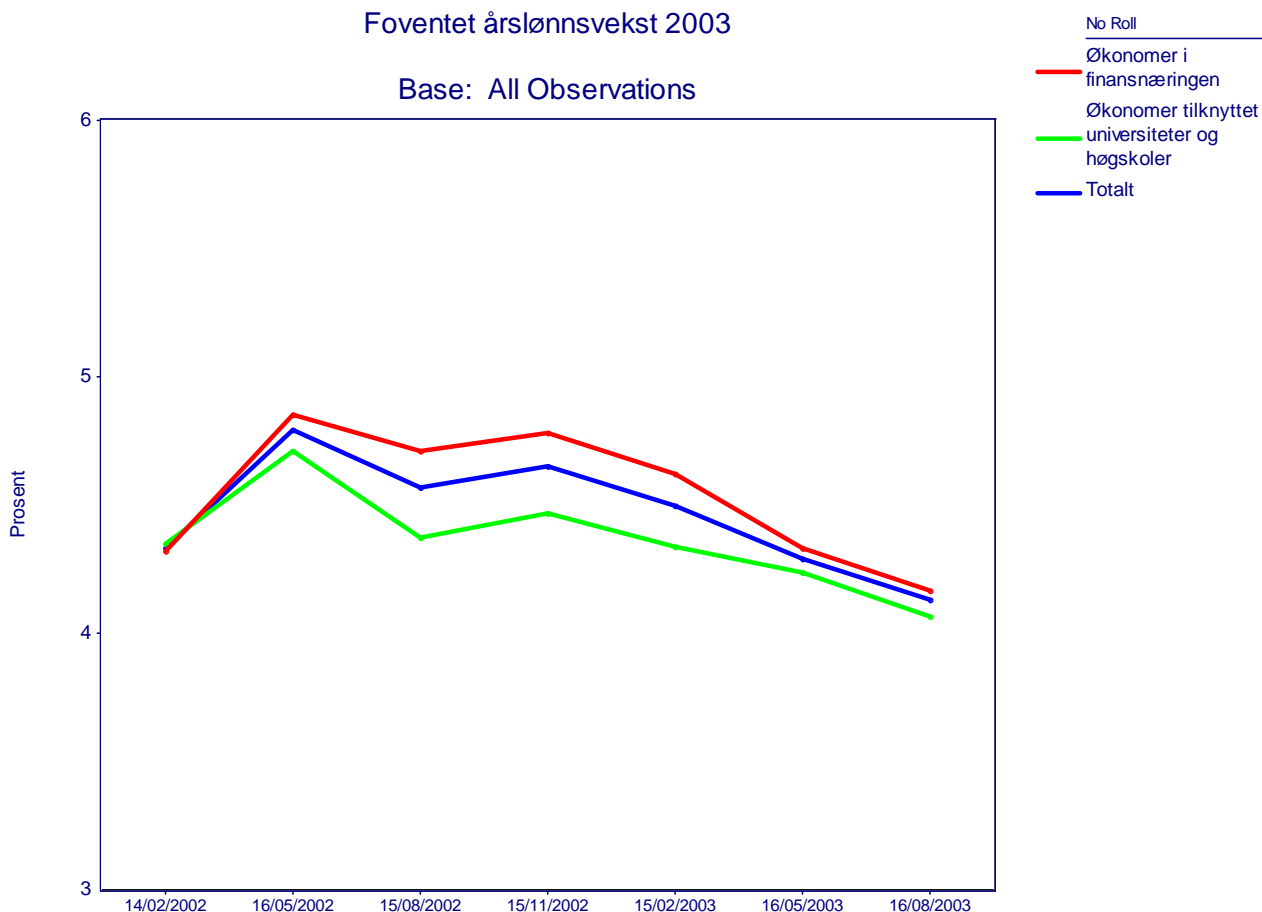
3. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i KPI (konsumprisindeksen)?

Forventet prisstigning om 5 år		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Økonomer i finansnæringen	Gjennomsnittlig verdi	2.4	2.4
	Laveste verdi	2.0	2.0
	Høyeste verdi	3.0	3.0
Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler	Gjennomsnittlig verdi	2.5	2.5
	Laveste verdi	1.8	2.4
	Høyeste verdi	3.0	2.5
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2.5	2.4
	Utvalg	37	38

Forventningene til prisstigningen om 5 år (de langsiktige forventningene) ligger stabilt omkring 2,5 prosent, men går marginalt ned 0,1 prosentpoeng sammenlignet med forrige kvartal til 2,4 prosent.

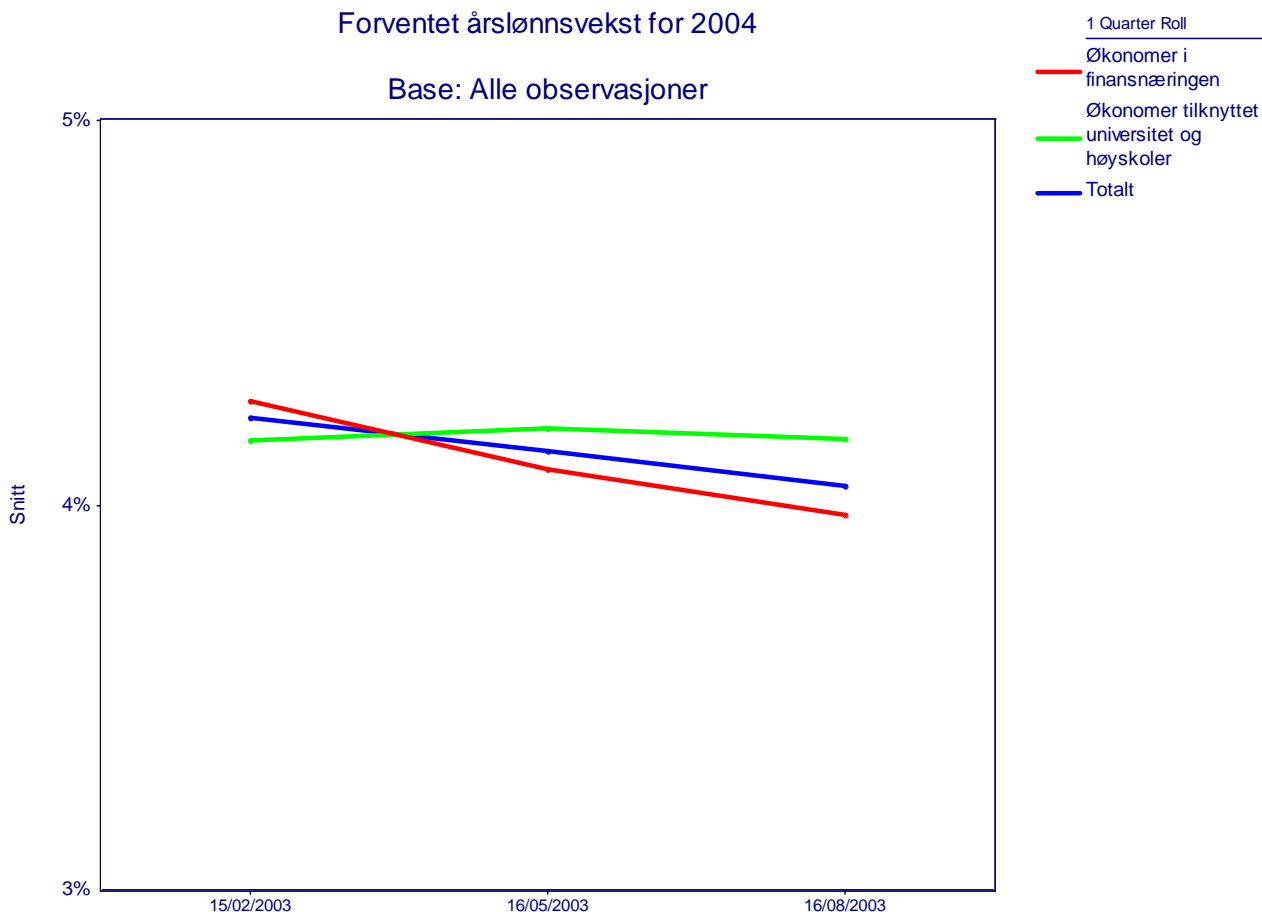
4. Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i 2003?

Forventet årslønnsvekst for 2003			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Økonomer i finansnæringen	Gjennomsnittlig verdi	4,3	4,2
	Laveste verdi	2,0	1,5
	Høyeste verdi	5,5	4,8
Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler	Gjennomsnittlig verdi	4,2	4,1
	Laveste verdi	2,8	1,9
	Høyeste verdi	5,0	5,0
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	4,3	4,1
	Utvalg	37	39

Økonomene fortsetter å redusere sine forventninger til årslønnsveksten for inneværende år. Estimater for utvalget samlet sett går i 3. kvartal ned med 0,2 prosentpoeng, fra 4,3 prosent i 2.kvartal til 4,1 prosent i 3. kvartal.

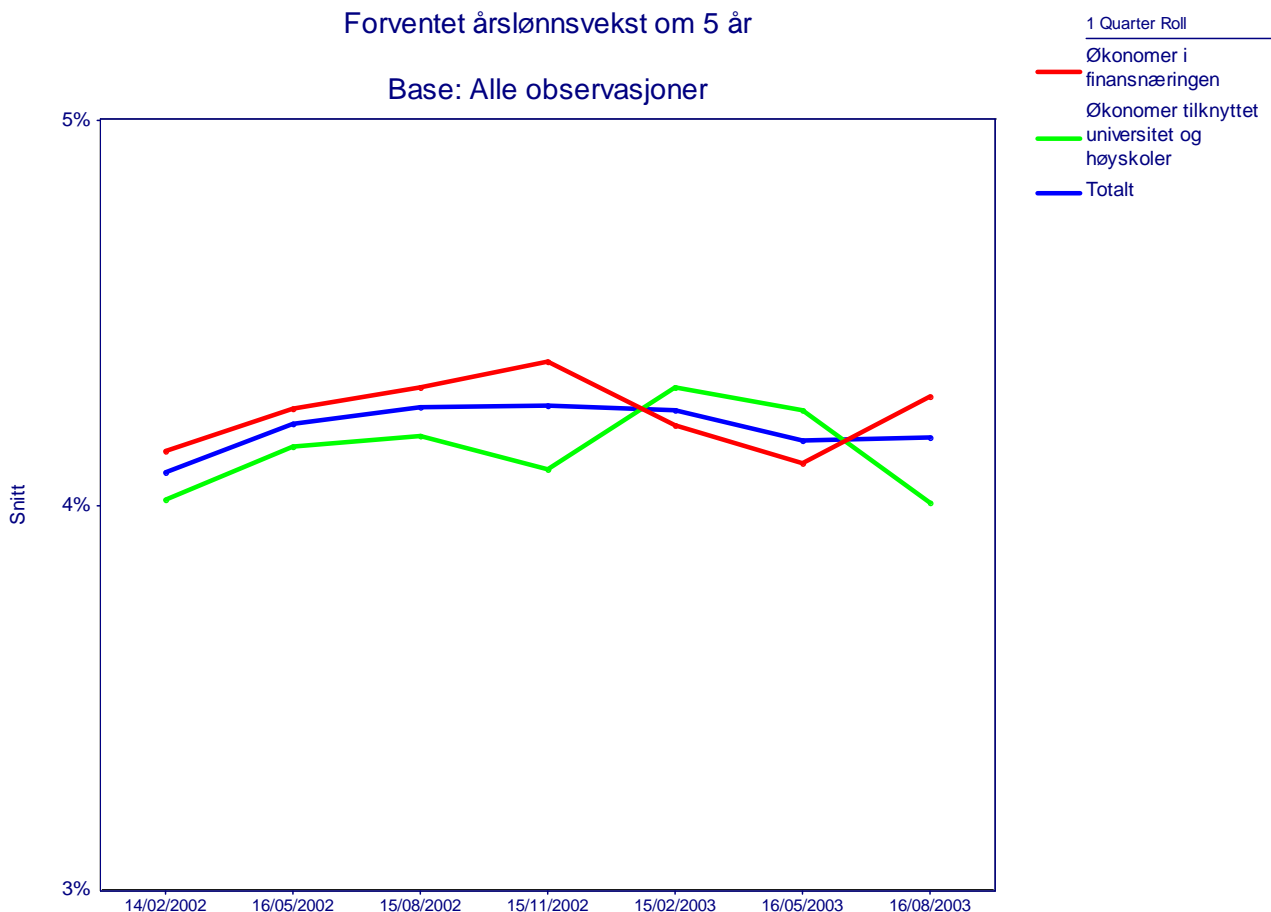
5. Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i 2004?

Forventet årslønnsvekst for 2004		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Økonomer i finansnæringen	Gjennomsnittlig verdi	4,1	4,0
	Laveste verdi	2,0	1,5
	Høyeste verdi	5,0	5,0
Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler	Gjennomsnittlig verdi	4,2	4,2
	Laveste verdi	2,3	2,4
	Høyeste verdi	6,0	6,0
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	4,1	4,1
	Utvalg	37	39

Ingen vesentlige endringer. Ekspertenes samlede forventninger til årslønnsveksten for neste år i 3. kvartal holder seg stabilt omkring 4,1 prosent som i 2. kvartal.

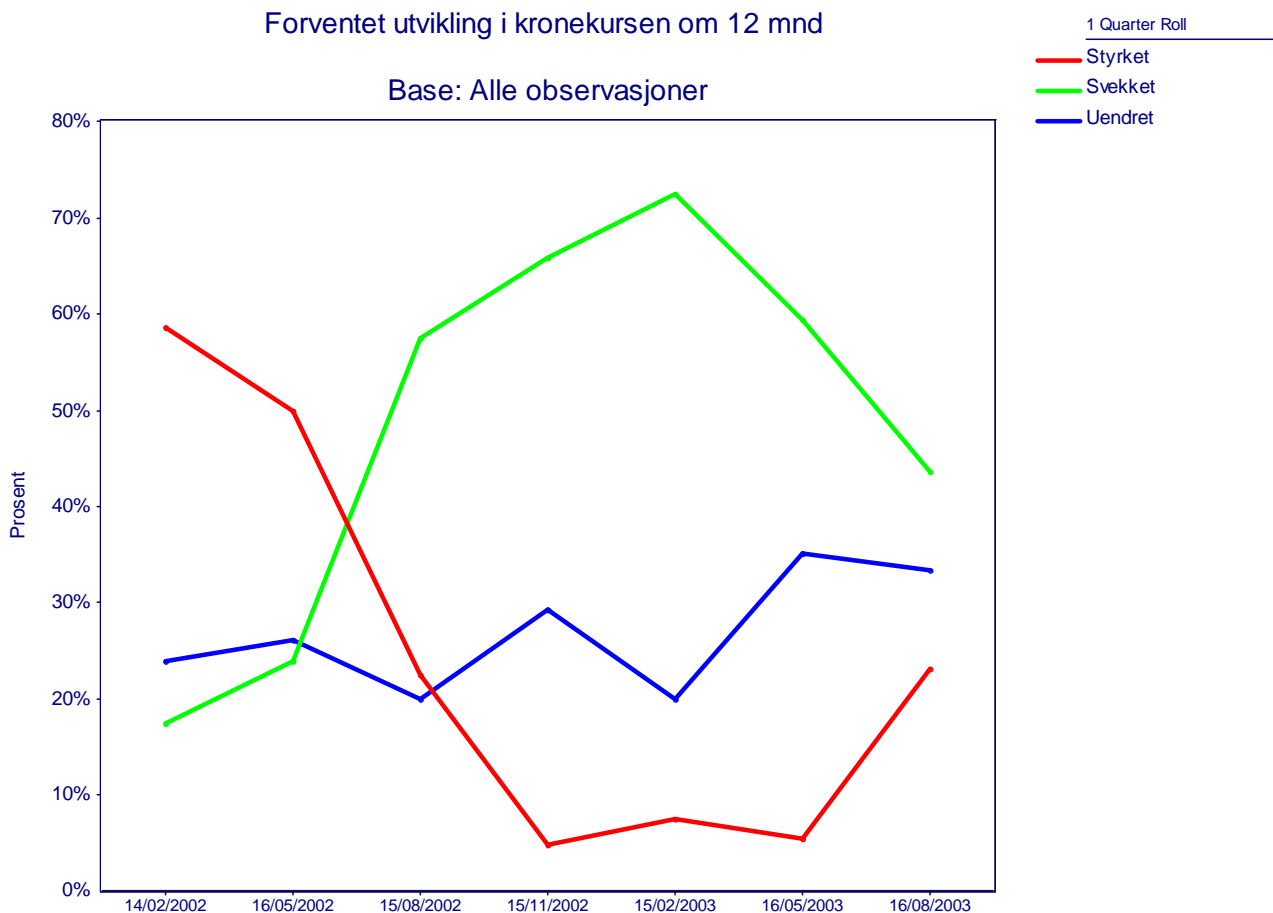
6. Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?

Forventet årslønnsvekst om 5 år			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Økonomer i finansnæringen	Gjennomsnittlig verdi	4,1	4,3
	Laveste verdi	2,0	2,0
	Høyeste verdi	5,5	6,0
Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler	Gjennomsnittlig verdi	4,3	4,0
	Laveste verdi	3,1	2,3
	Høyeste verdi	5,5	5,0
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	4,2	4,2
	Utvalg	37	39

Forventningene til årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) ligger stabilt omkring 4,2 prosent som i forrige kvartal. Samtidig legger vi merke til at økonomene i finansnæringen nå oppjusterer sine estimat i fra 4,1 prosent til 4,3 prosent, og at økonomene tilknyttet universitet og høyskoler beveger seg i motsatt retning, ned fra 4,3 prosent til 4,0 prosent.

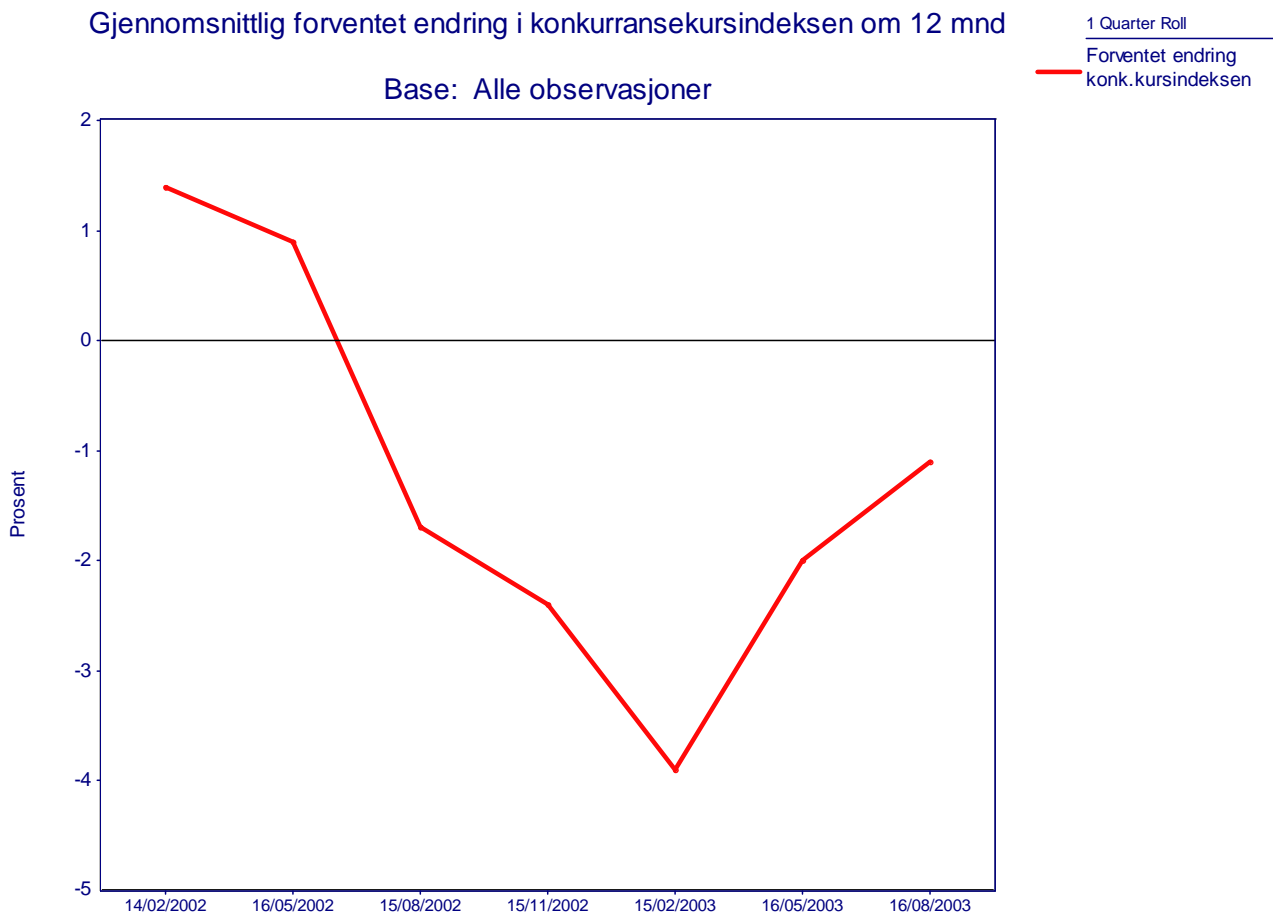
7a. Tror du den effektive kronkursen målt ved konkurransekursindeksen om 12 måneder vil være styrket, svekket eller uendret?

Forventet utvikling i kronkursen om 12 mnd		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Styrket	Prosentandel	5,4	23,1
Svekket	Prosentandel	59,5	43,6
Uendret	Prosentandel	35,1	33,3
	Utvalg	37	39

Andelen økonomer i utvalget som tror på at kronen målt ved konkurransekursindeksen vil svekkes på ett års sikt forsetter å falle. Denne gangen fra 59,5 prosent i 2. kvartal til 43,6 prosent i 3. kvartal. Andelen som forventer at konkurransekursindeksen vil styrkes på ett års sikt går samtidig opp fra 5,4 prosent i 2. kvartal til 23,1 prosent i 3. kvartal.

7b. Hvor mye tror du den vil styrke/svekke seg (Hvis svart styrket/svekket i spørsmål 7a)?

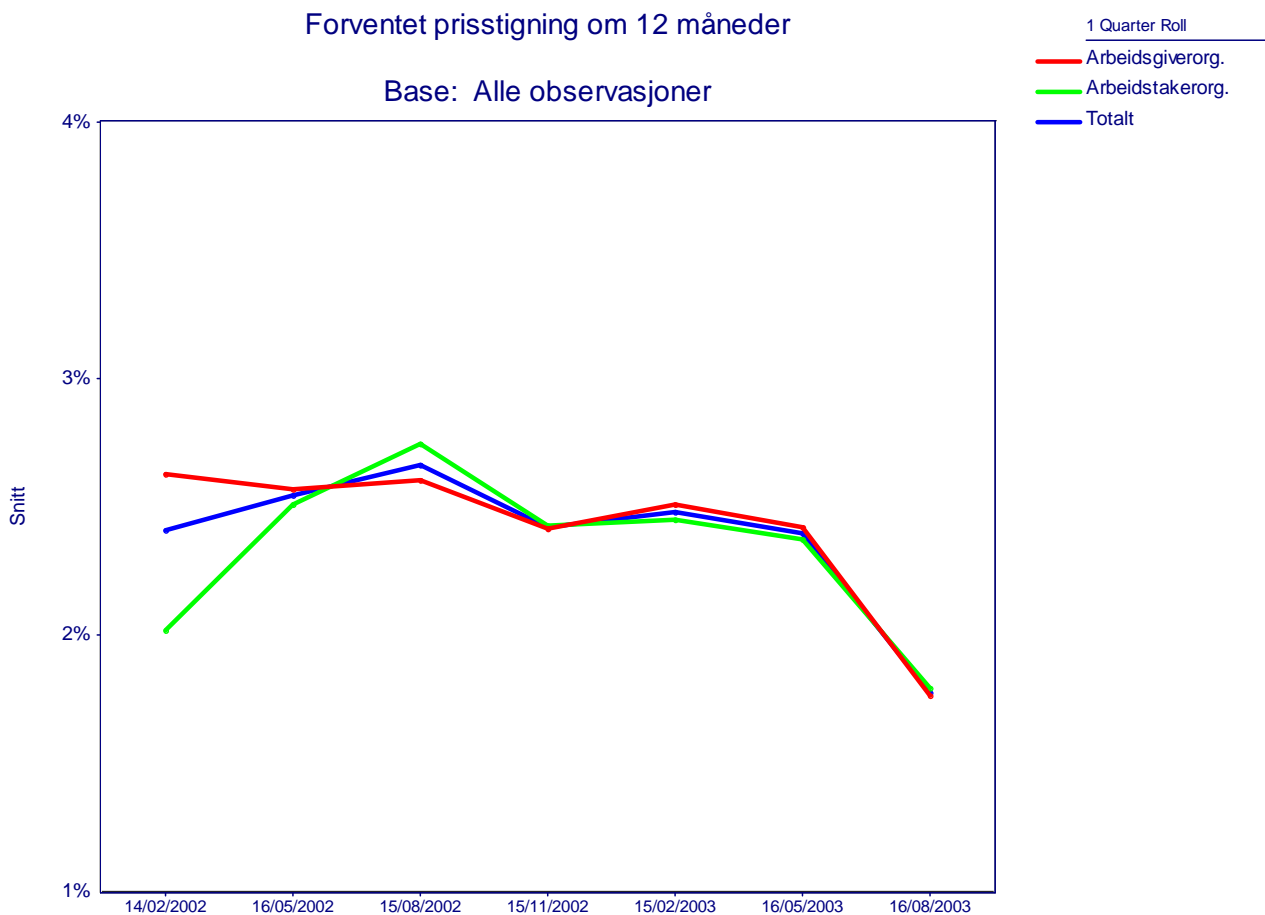

Gjennomsnittlig forventet endring i konkurransekursindeksen om 12 måneder		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
		Alle økonomer	Gjennomsnittlig verdi
	Utvalg	37	39

I 3. kvartal venter det samlede utvalget at kronen skal svekke seg med 1,1 prosent på 12 måneders sikt.

Partene i arbeidslivet:

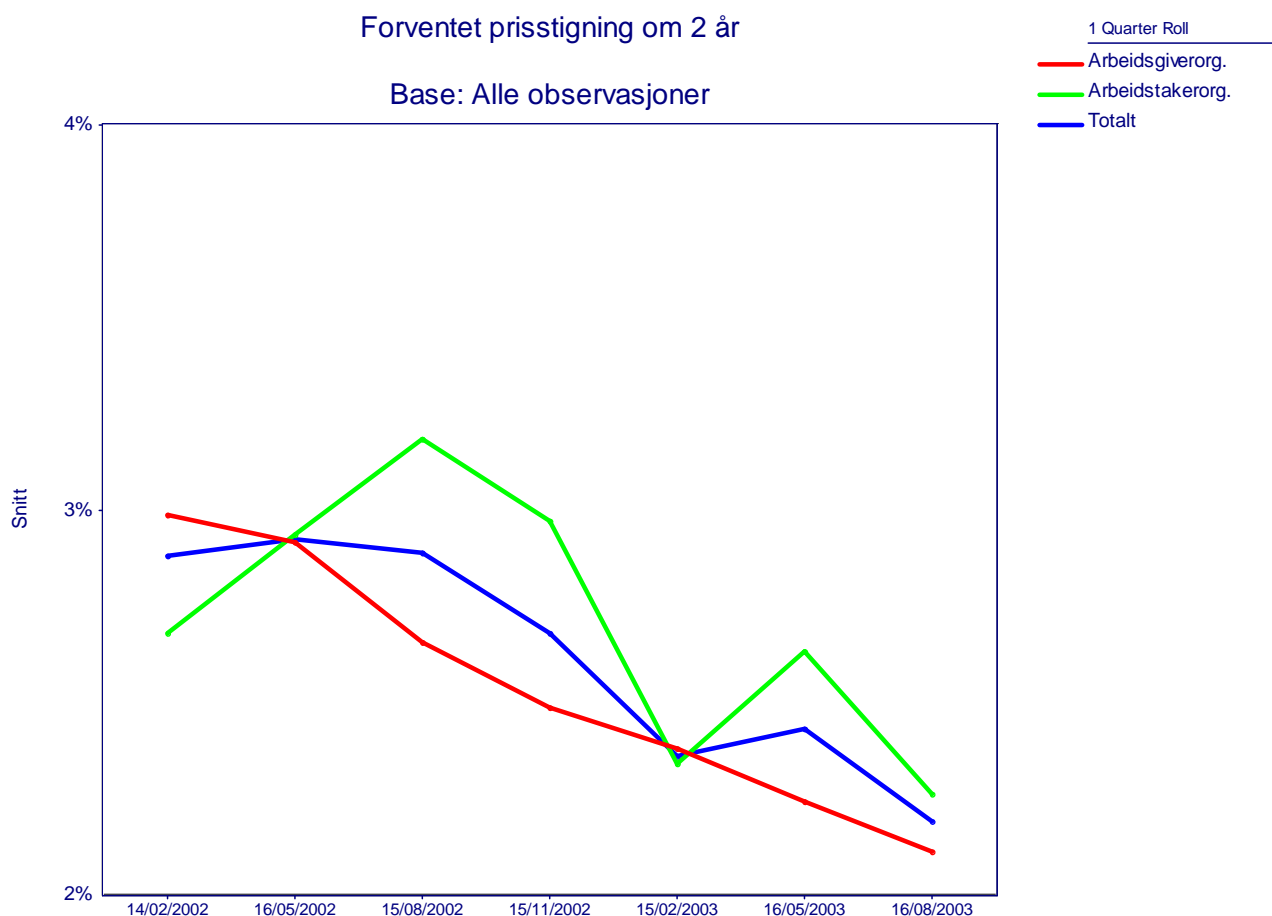
8. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i KPI (konsumprisindeksen)?

Forventet prisstigning om 12 måneder			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2.4	1.8
	Laveste verdi	1.5	1.0
	Høyeste verdi	4.0	3.4
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2.4	1.8
	Laveste verdi	1.5	0.5
	Høyeste verdi	4.2	2.5
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2.4	1.8
	Utvalg	31	36

Vi ser en klar nedgang i arbeidslivsorganisasjonenes estimat for prisstigningen neste 12 måneder. Både arbeidsgiverorganisasjonene og arbeidstakerorganisasjonene justerer ned sine anslag med 0,6 prosentpoeng, begge fra 2,4 prosent i 2. kvartal til 1,8 prosent i 3. kvartal.

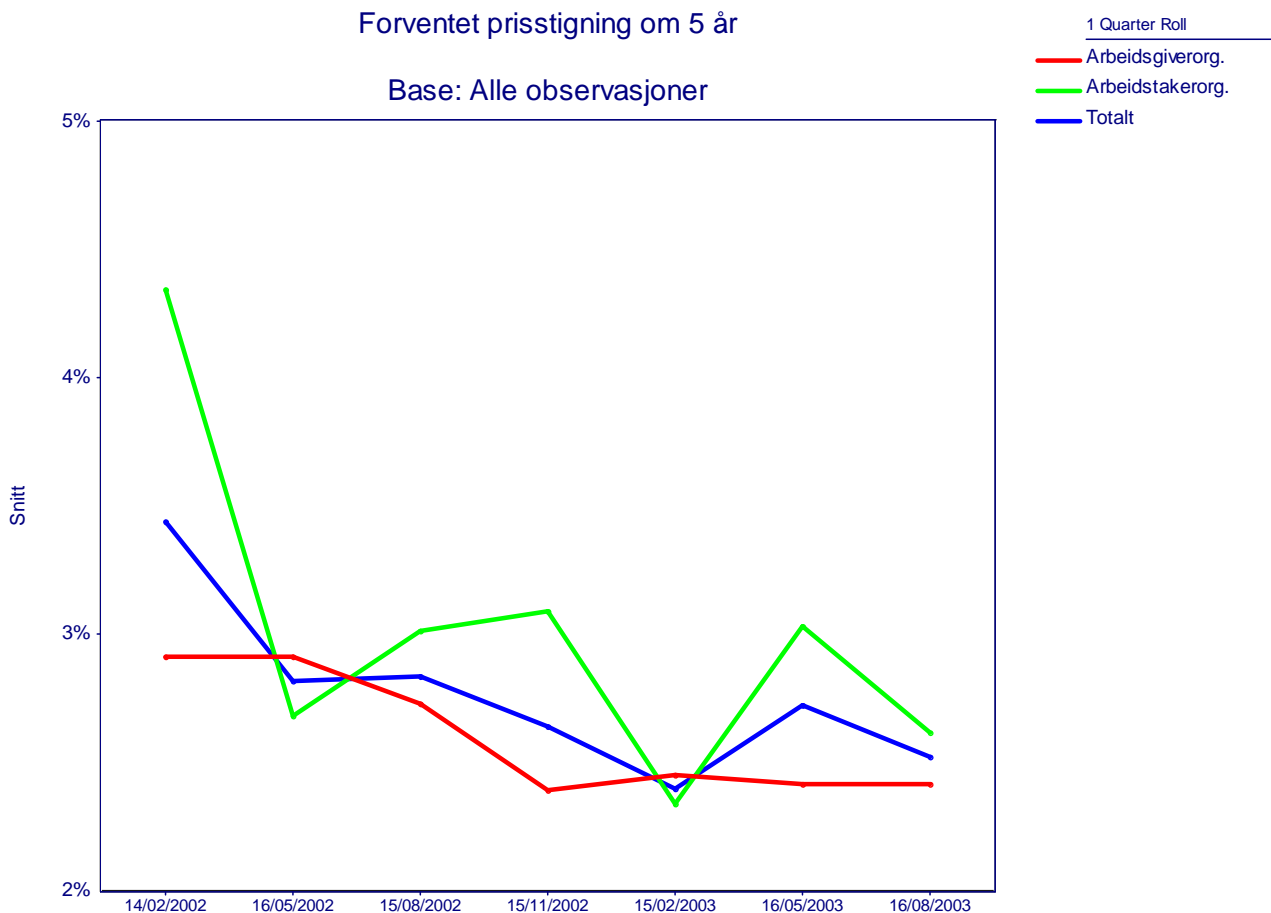
9. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i KPI (konsumprisindeksen)?

Forventet prisstigning om 2 år		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,1
	Laveste verdi	1,5	1,0
	Høyeste verdi	3,0	4,0
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,3
	Laveste verdi	1,8	0,6
	Høyeste verdi	5,0	4,0
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,2
	Utvalg	31	36

Forventet prisvekst om to år samlet sett i utvalget går noe ned, fra 2,4 prosent i forrige kvartal til 2,2 prosent i 3. kvartal. Vi registrerer samtidig at det er arbeidstakerorganisasjonene som i størst grad nedjusterer sitt estimat med 0,3 prosentpoeng, til 2,6 prosent i 2. kvartal til 2,3 prosent i 3. kvartal. De årlige inflasjonsforventningene om 2 år ligger nå 0,4 prosentpoeng over forventet prisvekst neste 12 måneder. Avstanden er derfor økt med 0,4 prosentpoeng siden forrige kvartal da estimatene var like.

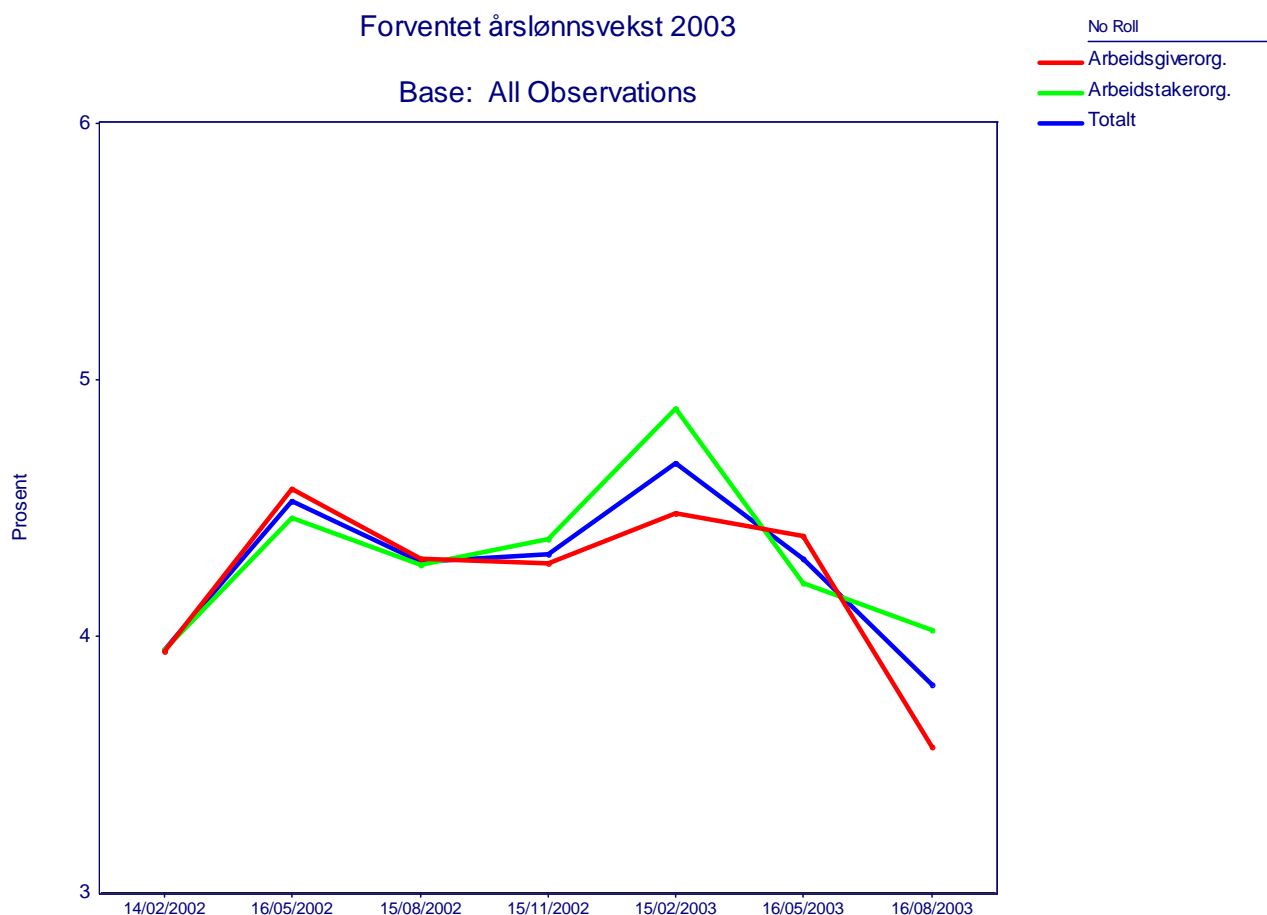
10. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i KPI (konsumprisindeksen)?

Forventet prisstigning om 5 år		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,4
	Laveste verdi	1,8	1,0
	Høyeste verdi	3,4	4,0
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	3,0	2,6
	Laveste verdi	1,8	1,0
	Høyeste verdi	10,0	6,0
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,7	2,5
	Utvalg	32	35

Partene i arbeidslivet forventer i 3. kvartal at årlig inflasjon om 5 år vil ligge på 2,5 prosent. Dette er 0,2 prosentpoeng lavere enn hva som var tilfelle i 2. kvartal. Det er først og fremst arbeidstakerorganisasjonene som nedjusterer sine langsiktige inflasjonsforventninger med 0,4 prosentpoeng, fra 3,0 prosent til 2,6 prosent.

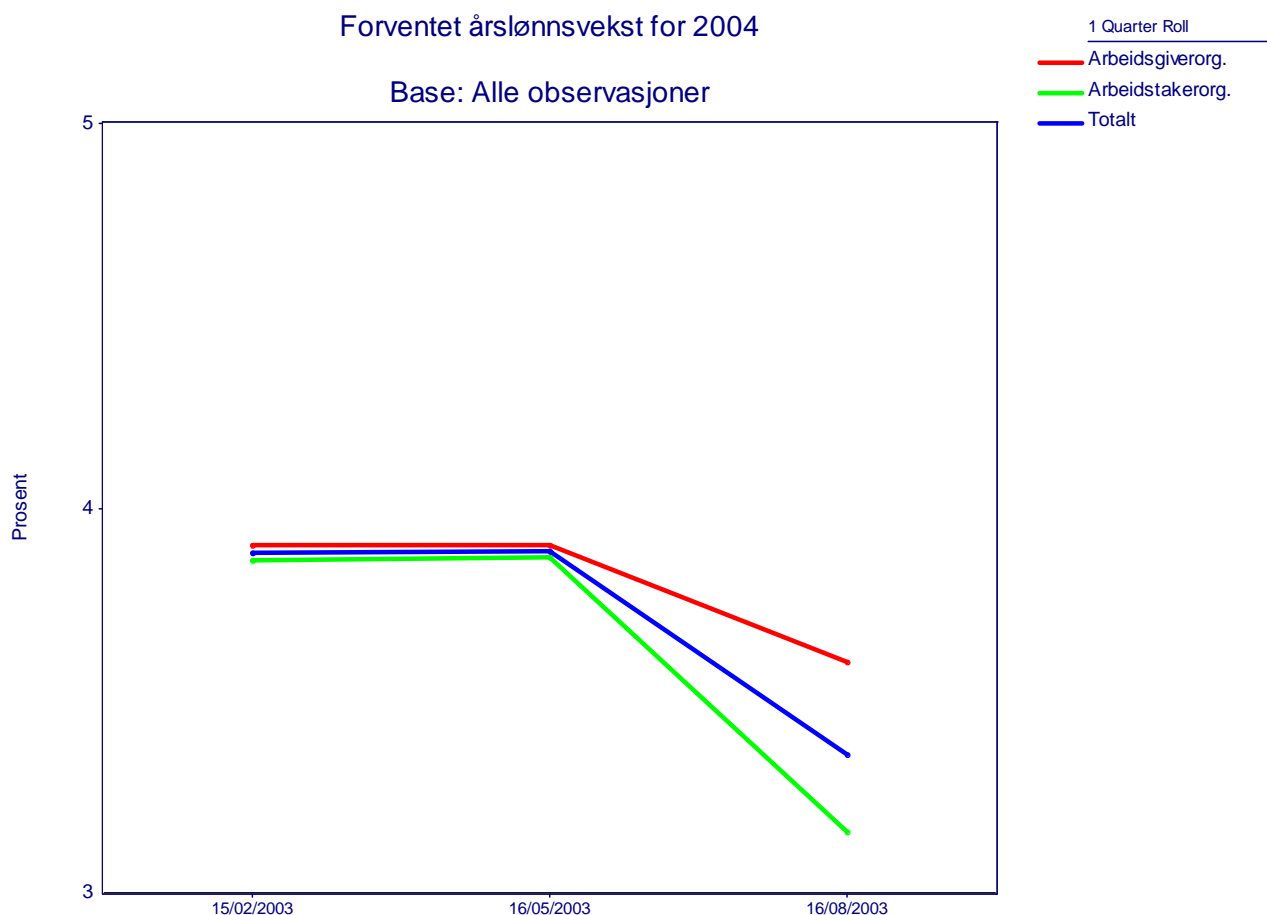
11. Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i 2003?

Forventet årslønnsvekst for 2003			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	4.4	3,6
	Laveste verdi	3.0	1,5
	Høyeste verdi	5.7	4,5
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	4.2	4,0
	Laveste verdi	2.0	2,0
	Høyeste verdi	6.0	6,2
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	4.3	3,8
	Utvalg	32	36

Forventet årslønnsvekst for inneværende år samlet sett i utvalget fortsetter å falle, fra 4,3 prosent i 2. kvartal og ned til 3,8 prosent i 3. kvartal. Det er først og fremst arbeidsgiverorganisasjonene som reduserer sine estimat, fra 4,4 prosent i 2. kvartal til 3,6 prosent i 3. kvartal.

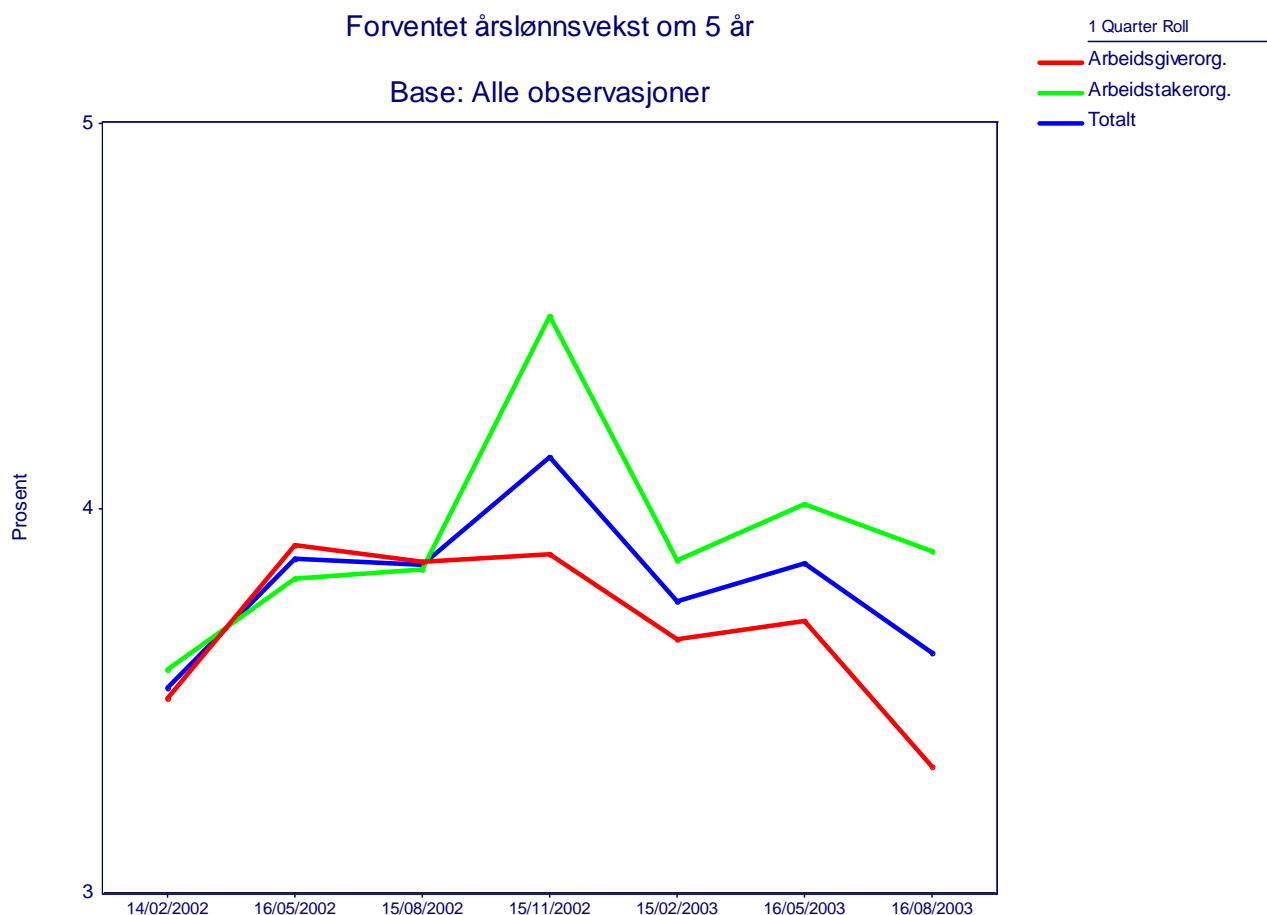
12. Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i 2004?

Forventet årslønnsvekst for 2004			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	3,9	3,6
	Laveste verdi	2,5	2,0
	Høyeste verdi	4,8	6,0
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	3,9	3,2
	Laveste verdi	2,0	2,0
	Høyeste verdi	5,8	4,3
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	3,9	3,4
	Utvalg	32	35

Partene i arbeidslivets forventninger til årslønnsveksten for neste år faller markant med 0,5 prosentpoeng, fra 3,9 prosent i 2. kvartal til 3,4 prosent i 3. kvartal. Det er først og fremst arbeidstakerorganisasjonene som reduserer sine estimat, fra 3,9 prosent i 2. kvartal til 3,2 prosent i 3. kvartal.

13. Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?

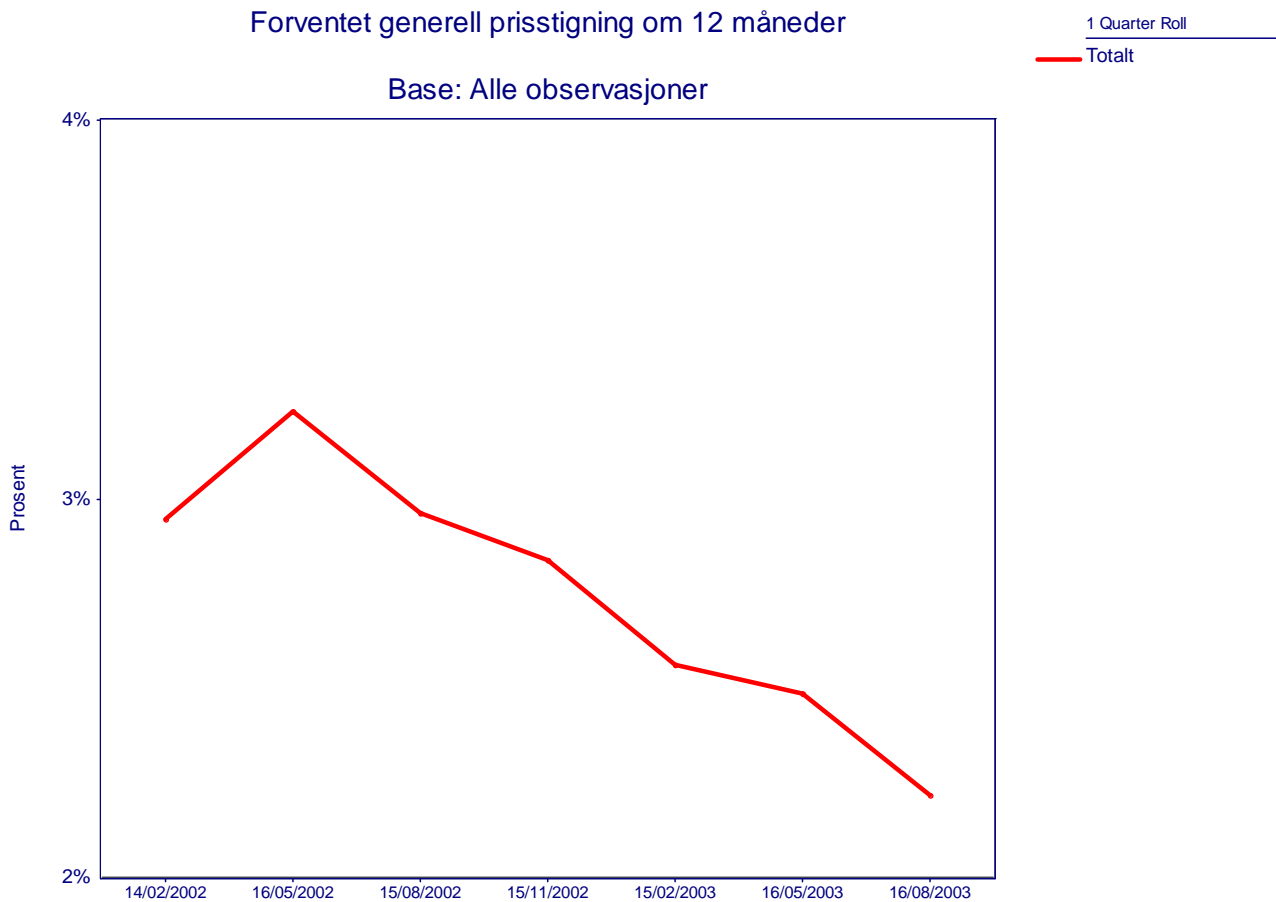

Forventet årslønnsvekst om 5 år		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Arbeidsgiverorganisasjoner.	Gjennomsnittlig verdi	3.7	3,3
	Laveste verdi	2.5	2,0
	Høyeste verdi	5.0	4,5
Arbeidstakerorganisasjoner.	Gjennomsnittlig verdi	4.0	3,9
	Laveste verdi	2.0	2,0
	Høyeste verdi	11.0	7,0
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	3.9	3,6
	Utvalg	32	34

Forventningene til årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) justeres ned med 0,3 prosentpoeng, fra 3,9 prosent i 2. kvartal til 3,6 prosentpoeng i 3. kvartal. Det er først og fremst arbeidsgiverorganisasjonene som justerer ned sine estimat med 0,4 prosentpoeng, fra 3,7 prosent i 2. kvartal til 3,3 prosent i 3. kvartal.

Næringslivslederne:

14. Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er om 12 måneder?

Forventet generell prisstigning om 12 mnd		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
		Gjennomsnittlig verdi	2,5
	Utvalg	253	277

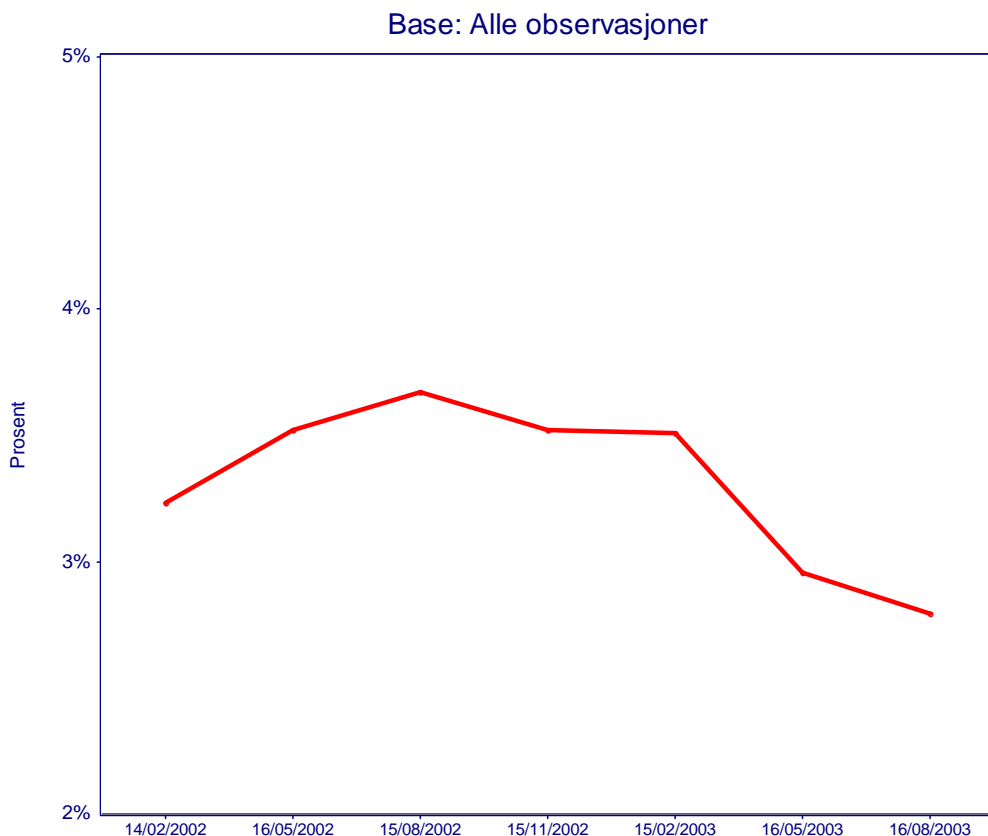
Næringslivsledernes forventninger til den generelle prisstigningen om 12 måneder fortsetter å falle, som den har gjort siden 2. kvartal 2002. Samlet sett tror næringslivslederne i 3. kvartal at prisstigningen om 12 måneder blir 2,2 prosent. Dette er ned 0,3 prosentpoeng sammenlignet med forrige kvartal.

15. Hva tror du prisstigningen er om 2 år?

Forventet generell prisstigning om 2 år

1 Quarter Roll

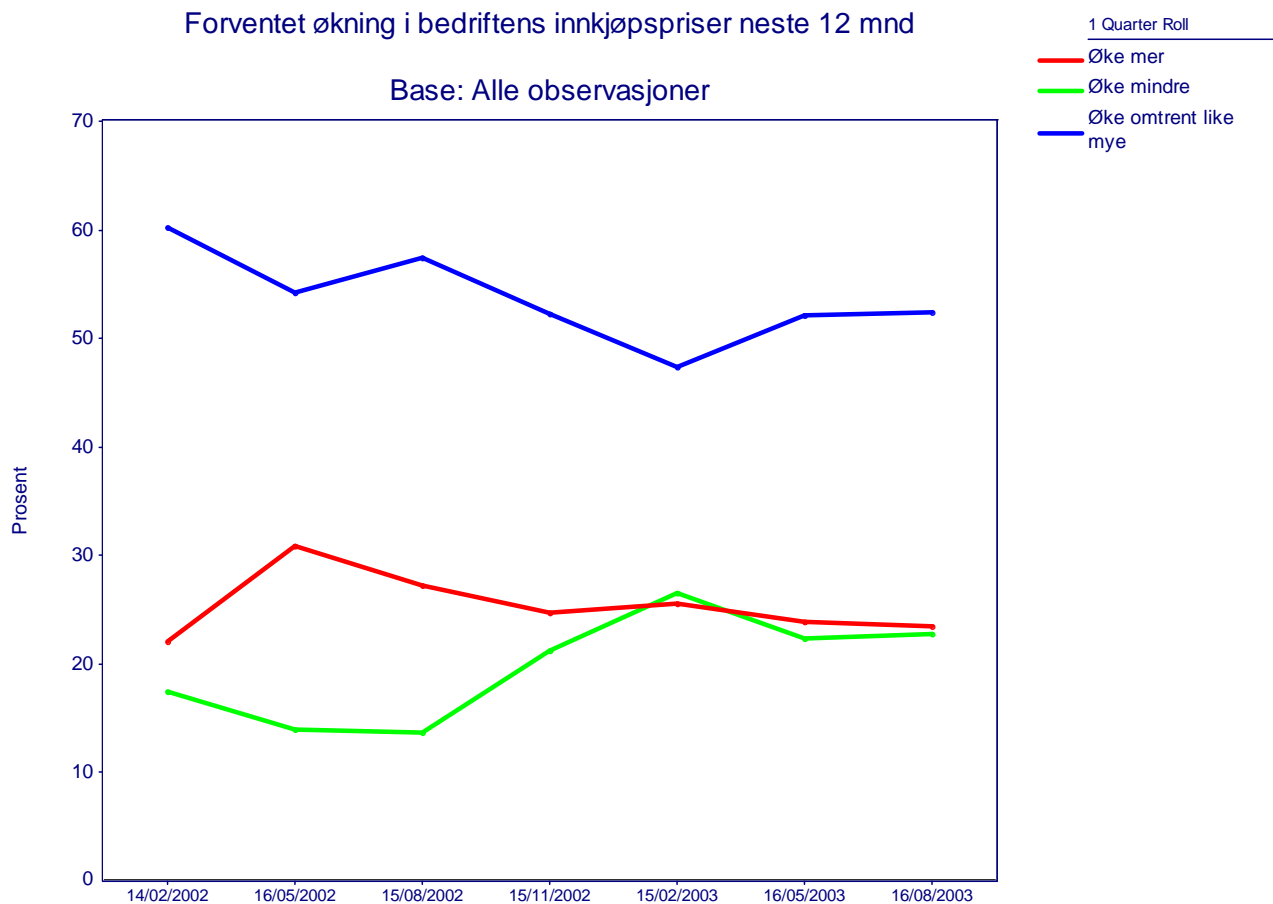
Totalt

Forventet generell prisstigning om 2 år		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
		Totalt	Gjennomsnittlig verdi
	Utvalg	259	273

Forventningene til prisstigningen om 2 år faller beskjedent med 0,2 prosentpoeng, fra 3,0 prosentpoeng 2. kvartal til 2,8 prosent i 3. kvartal. Med dette forventer næringslivslederne 0,6 prosentpoeng lavere prisvekst på kort sikt (1 år), enn prisveksten på litt lengre sikt (2 år).

16a. Forventer du at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer, mindre eller omtrent like mye de neste 12 måneder som i siste 12-måneders periode?

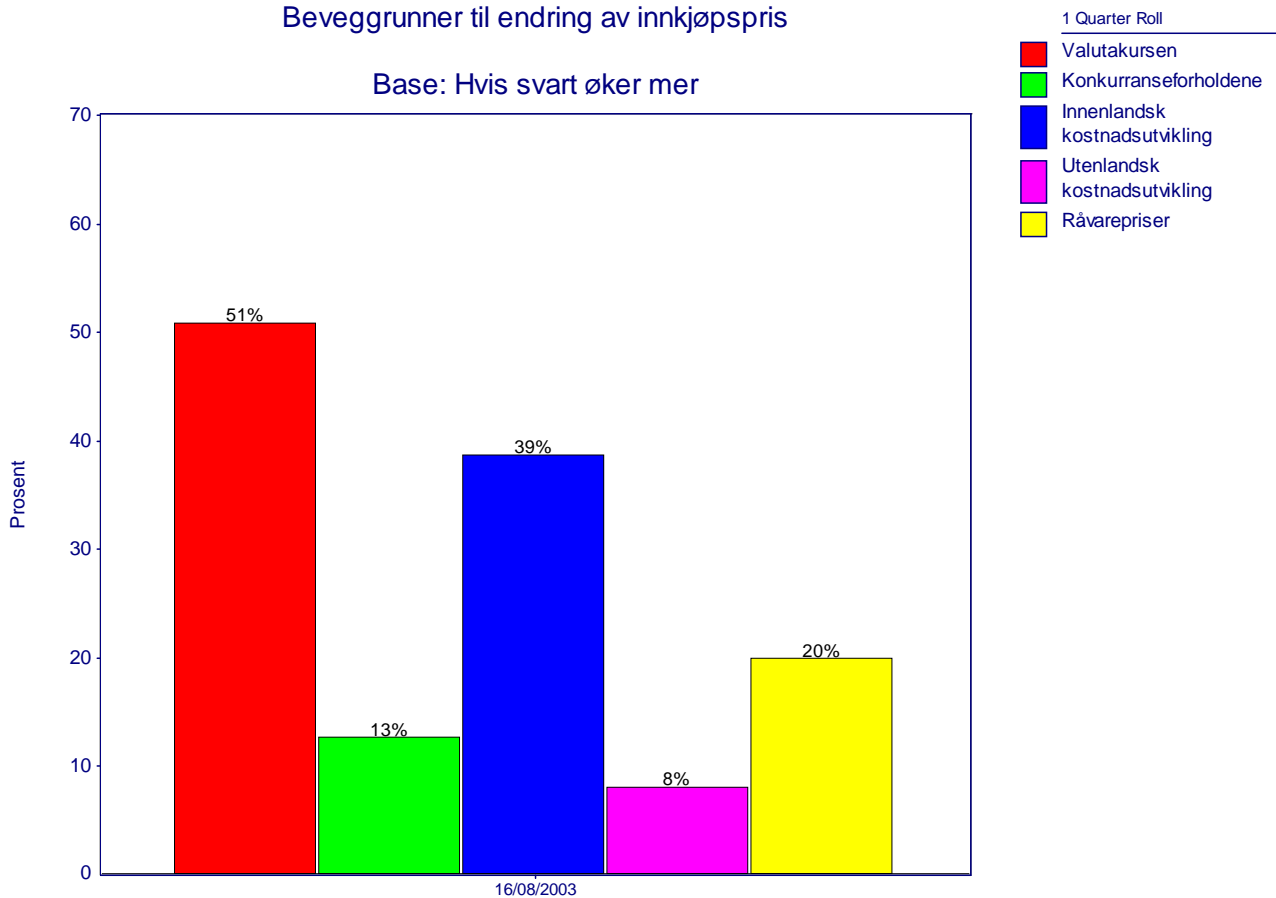

Forventet økning i bedriftens innkjøpspriser neste 12 mnd			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Øke mer	Prosentandel	23,9	23,4
Øke mindre	Prosentandel	22,3	22,7
Øke omtrent like mye	Prosentandel	52,2	52,4
	Utvalg	300	302

Ingen vesentlige endringer. Andelen næringslivsledere som forventer at innkjøpsprisene vil øke omtrent like mye som i siste 12 måneders periode holder seg stabilt på 52 prosentpoeng som i 2. kvartal.

16b. Hva mener du vil være de viktigste årsakene til at veksten i bedriftens innkjøpspriser vil øke mer/mindre enn i foregående periode?

Beveggrunner til endring av innkjøpspris

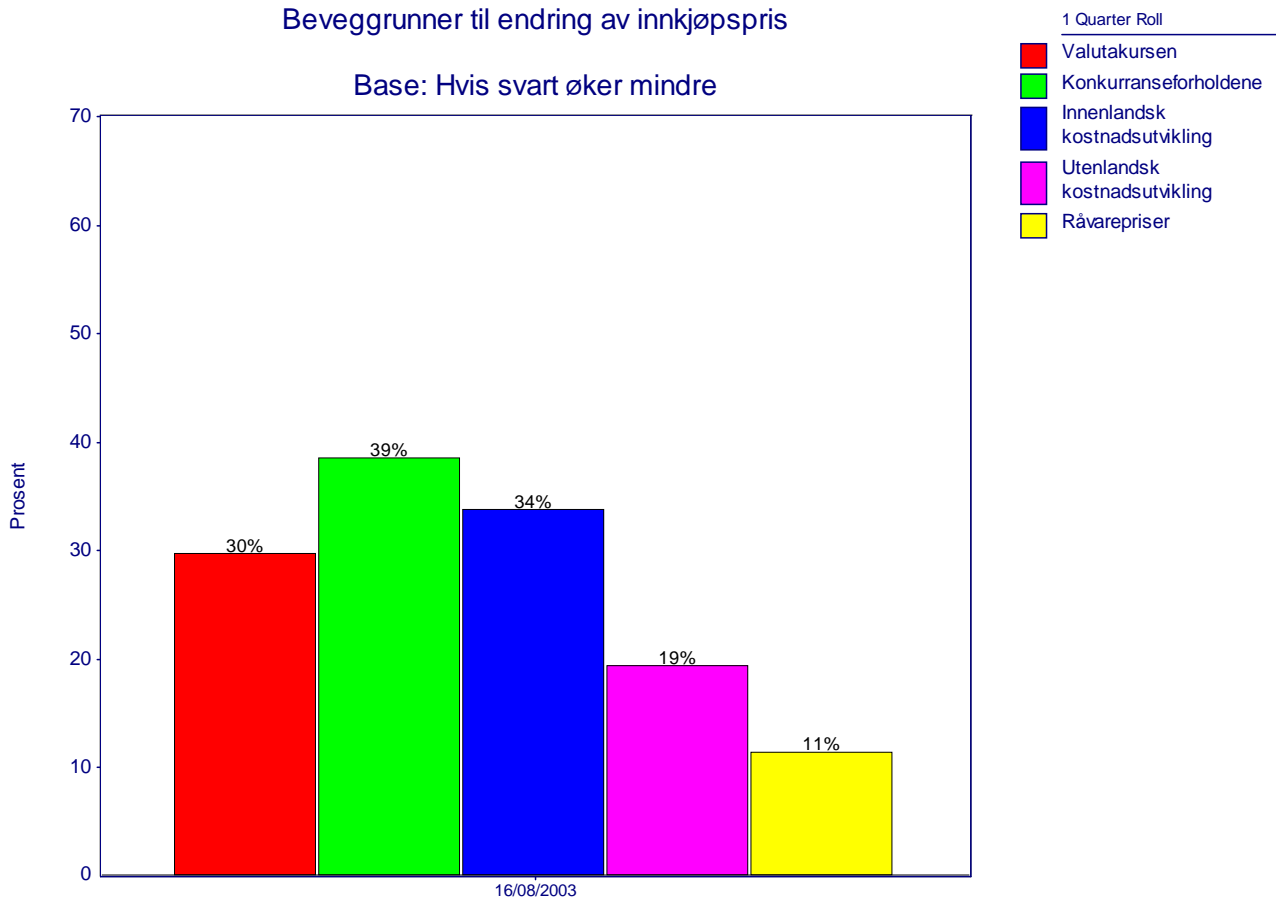

Beveggrunner til endring av innkjøpspris		
		3.kvartal 2003
Valutakursen	Prosentandel	50,8
Konkurransforholdene	Prosentandel	12,6
Innenlandsk kostnadsutvikling	Prosentandel	38,6
Utenlandsk kostnadsutvikling	Prosentandel	8,0
Råvarepriser	Prosentandel	19,8
	Utvalg	71

Valutakursen er i 3. kvartal den viktigste oppgitte grunnen (50,8%) blant lederne som forventer at innkjøpsprisene vil øke mer de neste 12 måneder sammenlignet med siste 12 måneder, etterfulgt av grunner som innenlandsk kostnadsutvikling (38,6%) og råvareprisene (19,8%). Svaralternativene summerer seg ikke til 100 prosent, fordi respondenten kan oppgi flere årsaker til endringer i innkjøpspriser.

16b. Hva mener du vil være de viktigste årsakene til at veksten i bedriftens innkjøpspriser vil øke mer/mindre enn i foregående periode?

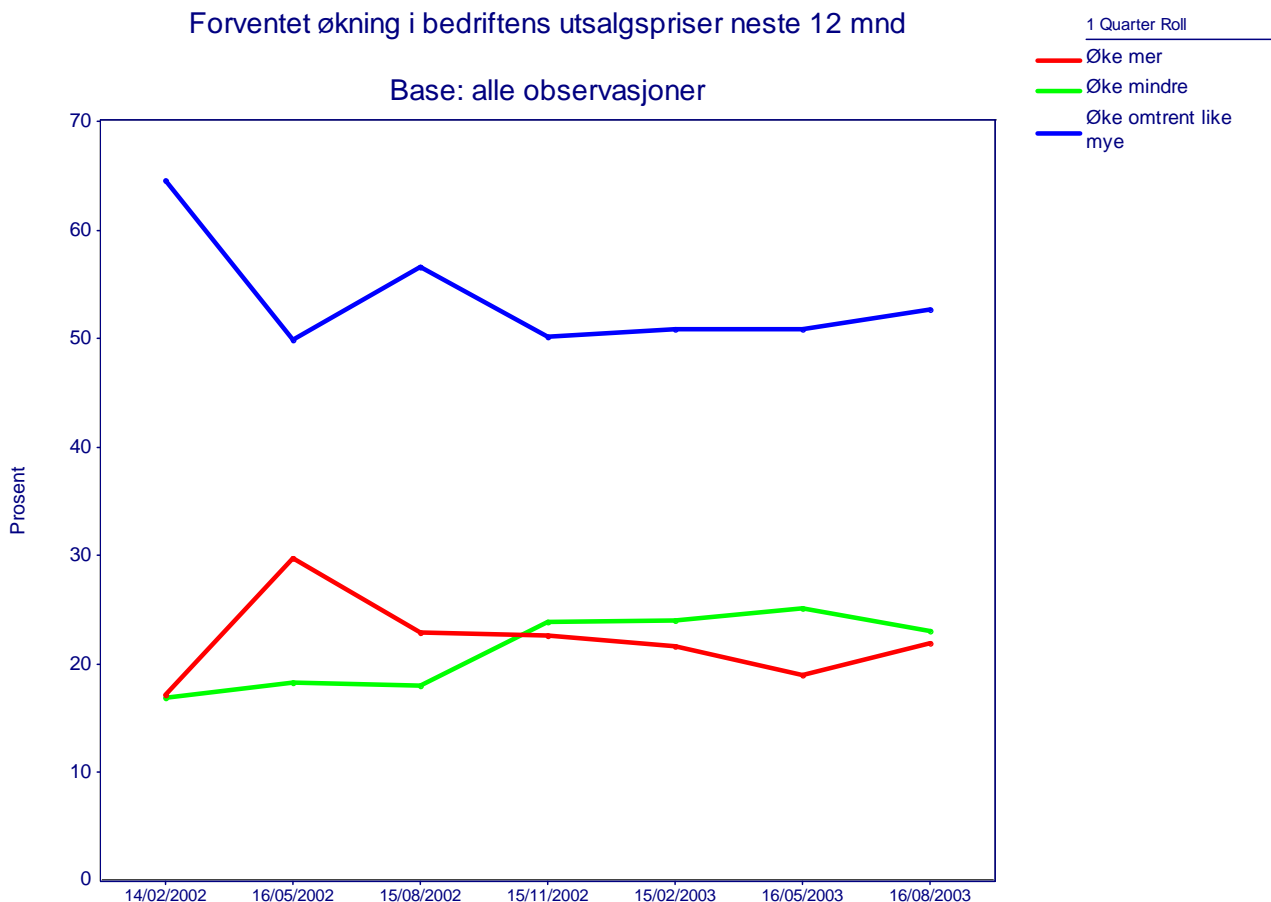
Beveggrunner til endring av innkjøpspris

Beveggrunner til endring av innkjøpspris		
		3.kvartal 2003
Valutakursen	Prosentandel	29,7
Konkurransforholdene	Prosentandel	38,5
Innenlandsk kostnadsutvikling	Prosentandel	33,7
Utenlandsk kostnadsutvikling	Prosentandel	19,3
Råvarepriser	Prosentandel	11,3
	Utvalg	69

På samme måte som i 2. kvartal skiller konkurransforholdene seg i 3. kvartal ut som den viktigste grunnen (38,5%) blant lederne som forventer at innkjøpsprisene vil øke mindre de neste 12 måneder sammenlignet med siste 12 måneder, etterfulgt av innenlandsk kostnadsutvikling (33,7%) og valutakursen (29,7%) som oppgitte grunner. Svaralternativene summerer seg ikke til 100 prosent, fordi respondenten kan oppgi flere årsaker til endringer i innkjøpspriser.

17a. Forventer du at bedriftens utsalgspriser vil øke mer, mindre eller omtrent like mye de neste 12 måneder som i siste 12-måneders periode?

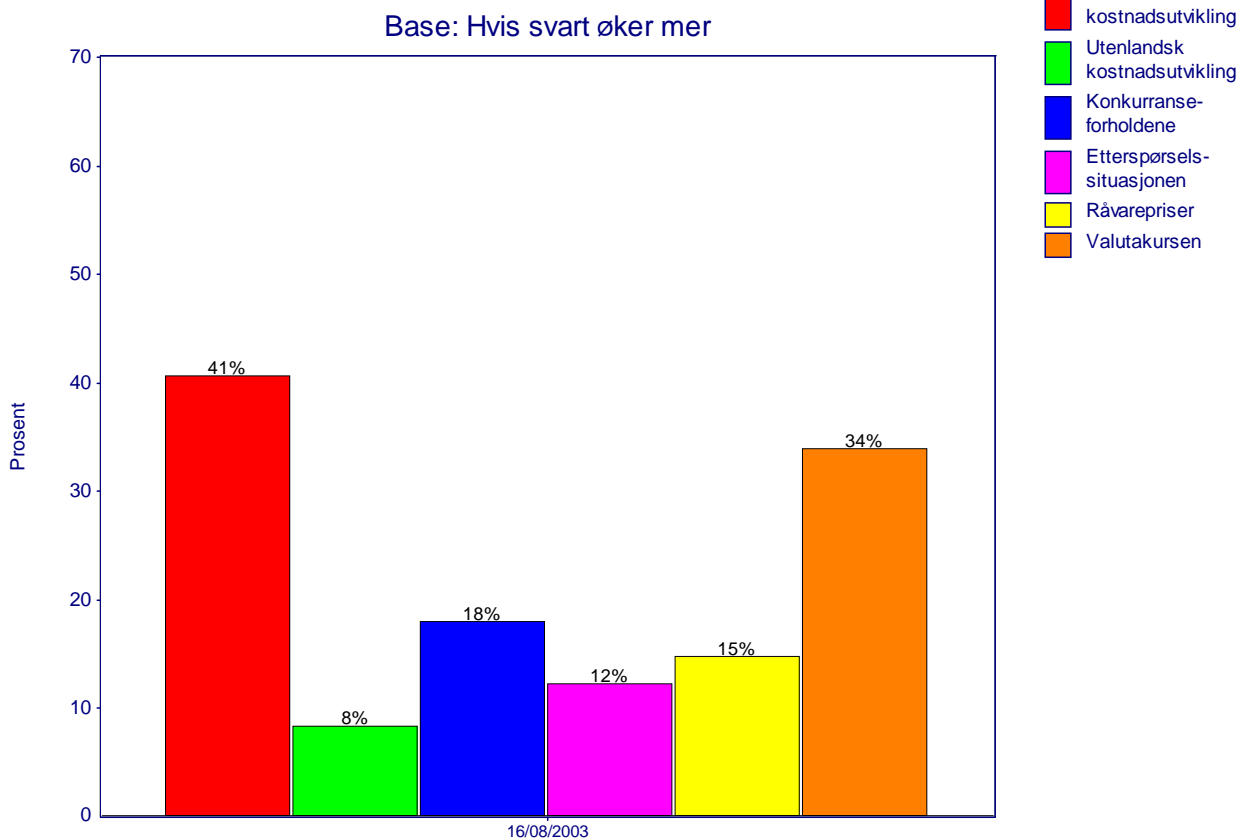
Forventet økning i bedriftens utsalgspriser neste 12 mnd		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Øke mer	Prosentandel	18,9	21,9
Øke mindre	Prosentandel	25,2	23,0
Øke omtrent like mye	Prosentandel	50,9	52,7
	Utvalg	300	302

Ingen store forskjeller i næringslivsledernes forventninger til endring av utsalgspriser. Andelen i 3. kvartal som forventer at utsalgsprisene skal øke omtrent like mye holder seg stabil i overkant av 50 prosent.

17b. Hva mener du vil være de viktigste årsakene til at veksten i disse prisene vil øke mer/mindre enn i foregående periode?

Beveggrunner til endring av utsalgspriser

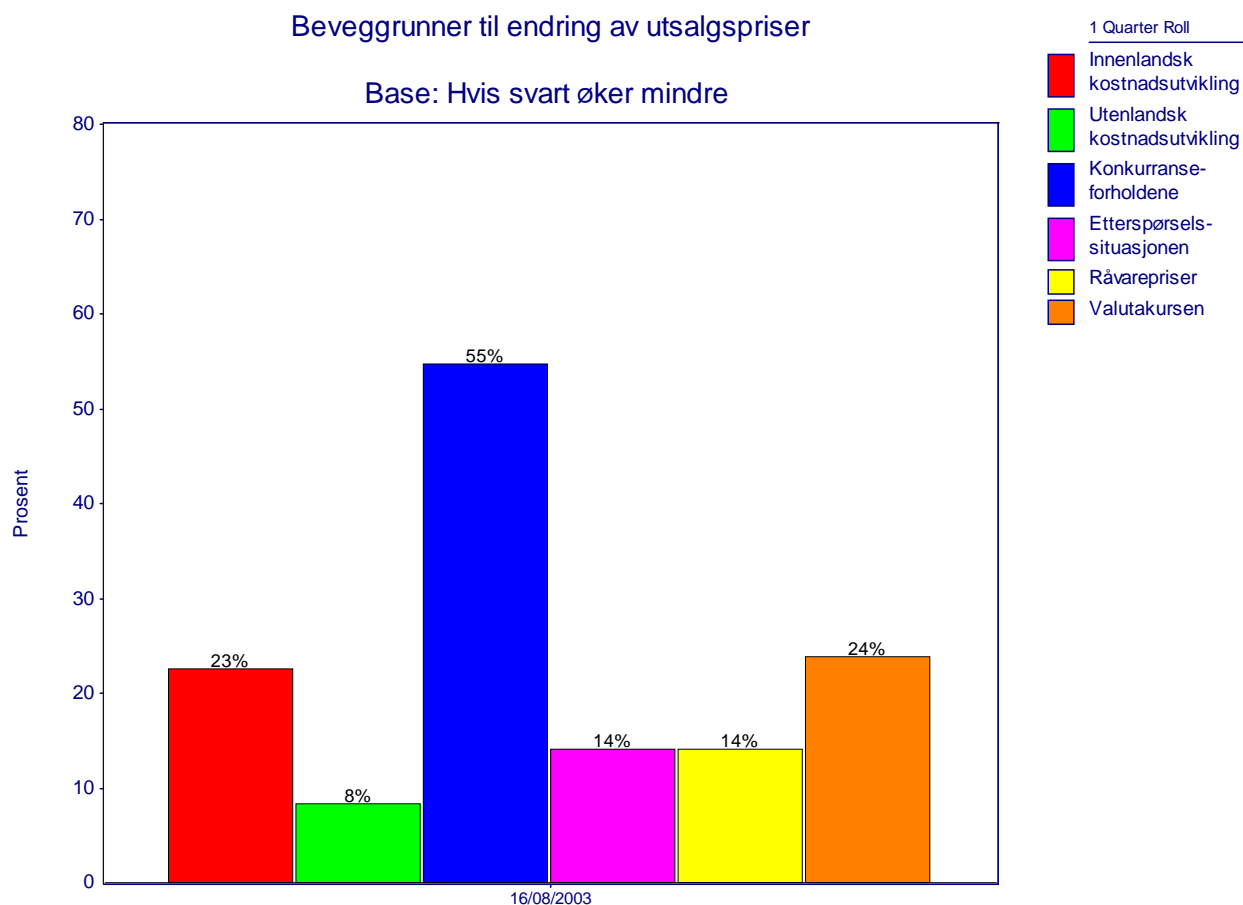
1 Quarter Roll

Beveggrunner til endring av utsalgspris		
		3.kvartal 2003
Innenlandsk kostnadsutvikling	Prosentandel	40,5
Utenlandsk kostnadsutvikling	Prosentandel	8,3
Konkurransforholdene	Prosentandel	18,0
Etterspørselssituasjonen	Prosentandel	12,2
Råvarepriser	Prosentandel	14,8
Valutakursen	Prosentandel	33,8
	Utvalg	66

På samme måte som i 2. kvartal skiller innenlandsk kostnadsutvikling seg i 3. kvartal ut som den viktigste grunnen (40,5%) blant lederne som forventer at utsalgsprisen vil øke mer de neste 12 måneder sammenlignet med siste 12 måneder. Deretter oppgis valutakursen som den nest viktigste grunnen (33,8%). Svaralternativene summerer seg ikke til 100 prosent, fordi respondenten kan oppgi flere årsaker til endringer i innkjøpspriser.

17b. Hva mener du vil være de viktigste årsakene til at veksten i disse prisene vil øke mer/mindre enn i foregående periode?

Beveggrunner til endring av utsalgspris		
		3.kvartal 2003
Innenlandsk kostnadsutvikling	Prosentandel	22,6
Utenlandsk kostnadsutvikling	Prosentandel	8,4
Konkurransforholdene	Prosentandel	54,7
Etterspørselssituasjonen	Prosentandel	14,1
Råvarepriser	Prosentandel	14,1
Valutakursen	Prosentandel	23,8
	Utvalg	70

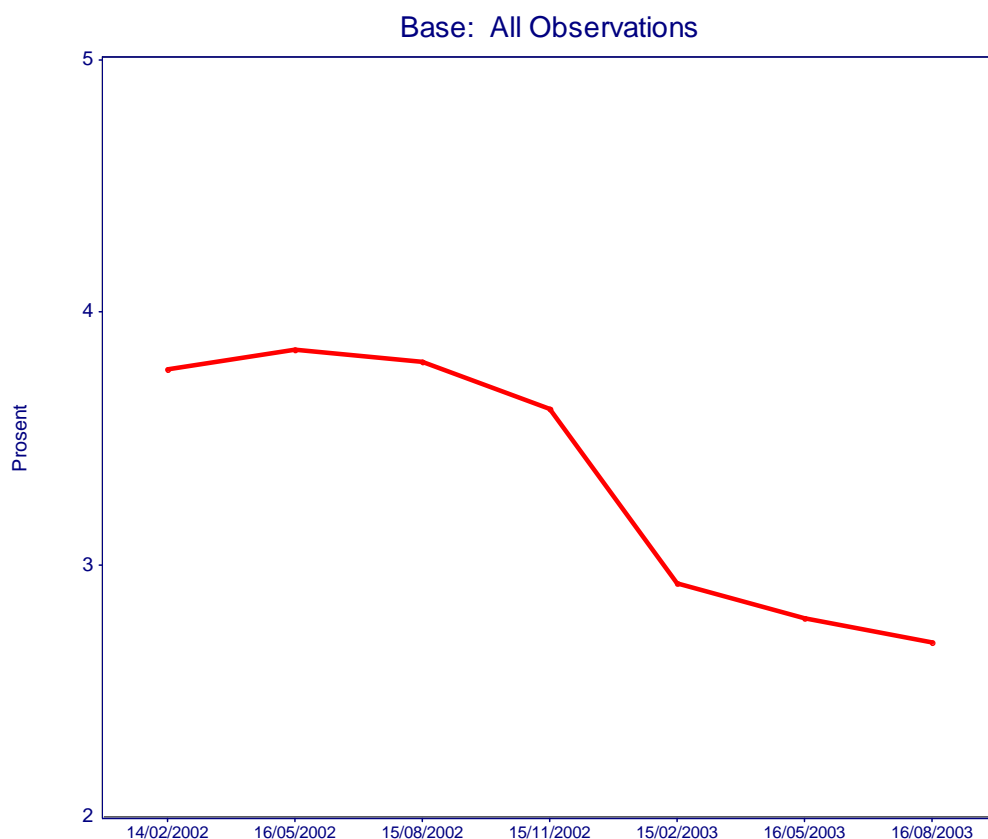
På samme måte som i 2. kvartal skiller innenlandsk kostnadsutvikling seg i 3. kvartal ut som den viktigste grunnen (54,7%) blant lederne som forventer at utsalgsprisen vil øke mindre de neste 12 måneder sammenlignet med siste 12 måneder. Svaralternativene summerer seg ikke til 100 prosent, fordi respondenten kan oppgi flere årsaker til endringer i innkjøpspriser.

18. Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli i 2003?

Forventet årslønnsvekst i 2003

No Roll

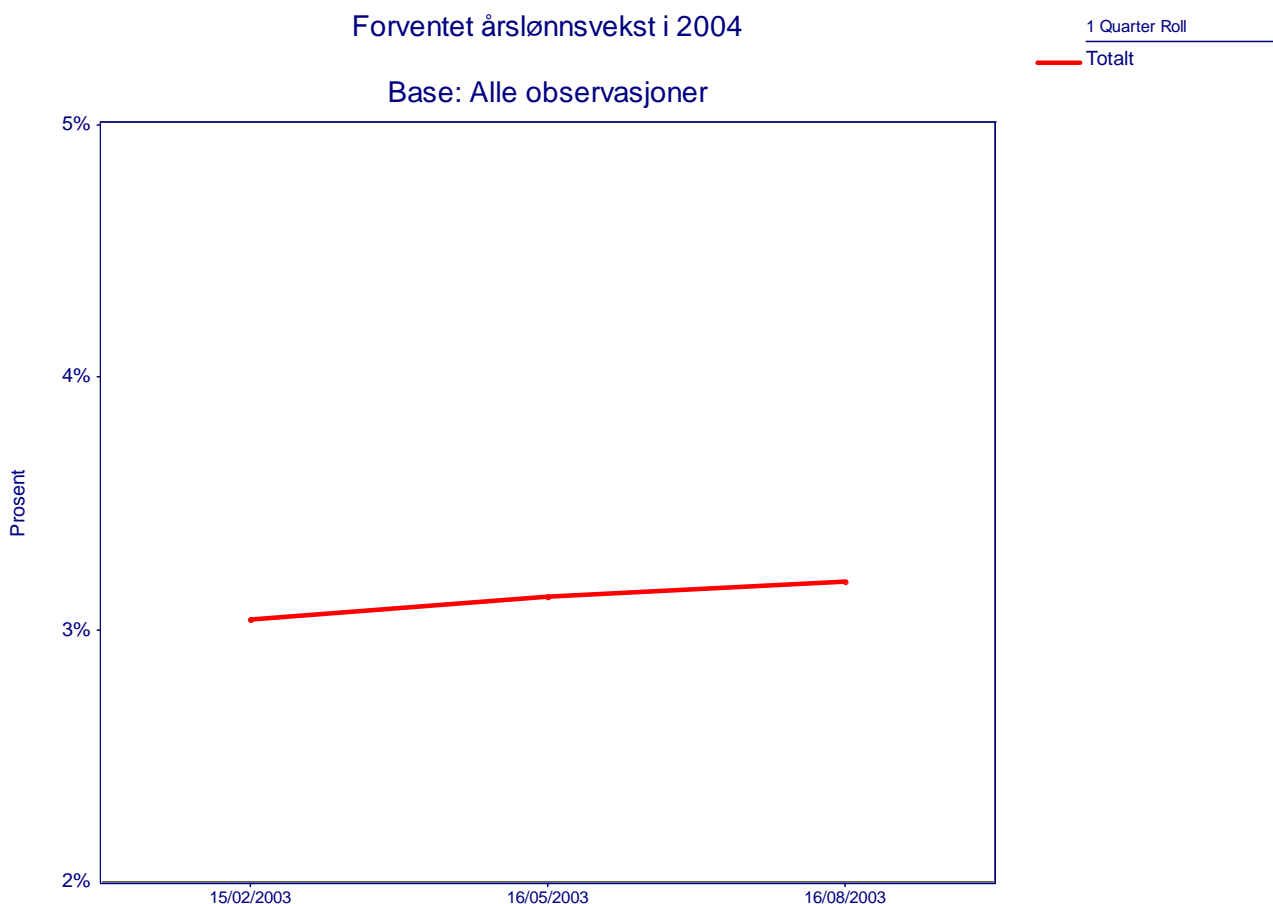
Totalt

Forventet årslønnsvekst i egen bedrift i 2003			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,7
	Utvalg	279	292

Ingen vesentlige endringer. Næringslivsledernes estimat for lønnsvekst (i egen bedrift) i 2003 faller marginalt fra 2. kvartal til 3. kvartal. Årslønnsveksten ventes nå å bli på 2,7 prosent i 2003. Dette er 0,1 prosentpoeng lavere enn i 2. kvartal i år.

19. Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli i 2004?

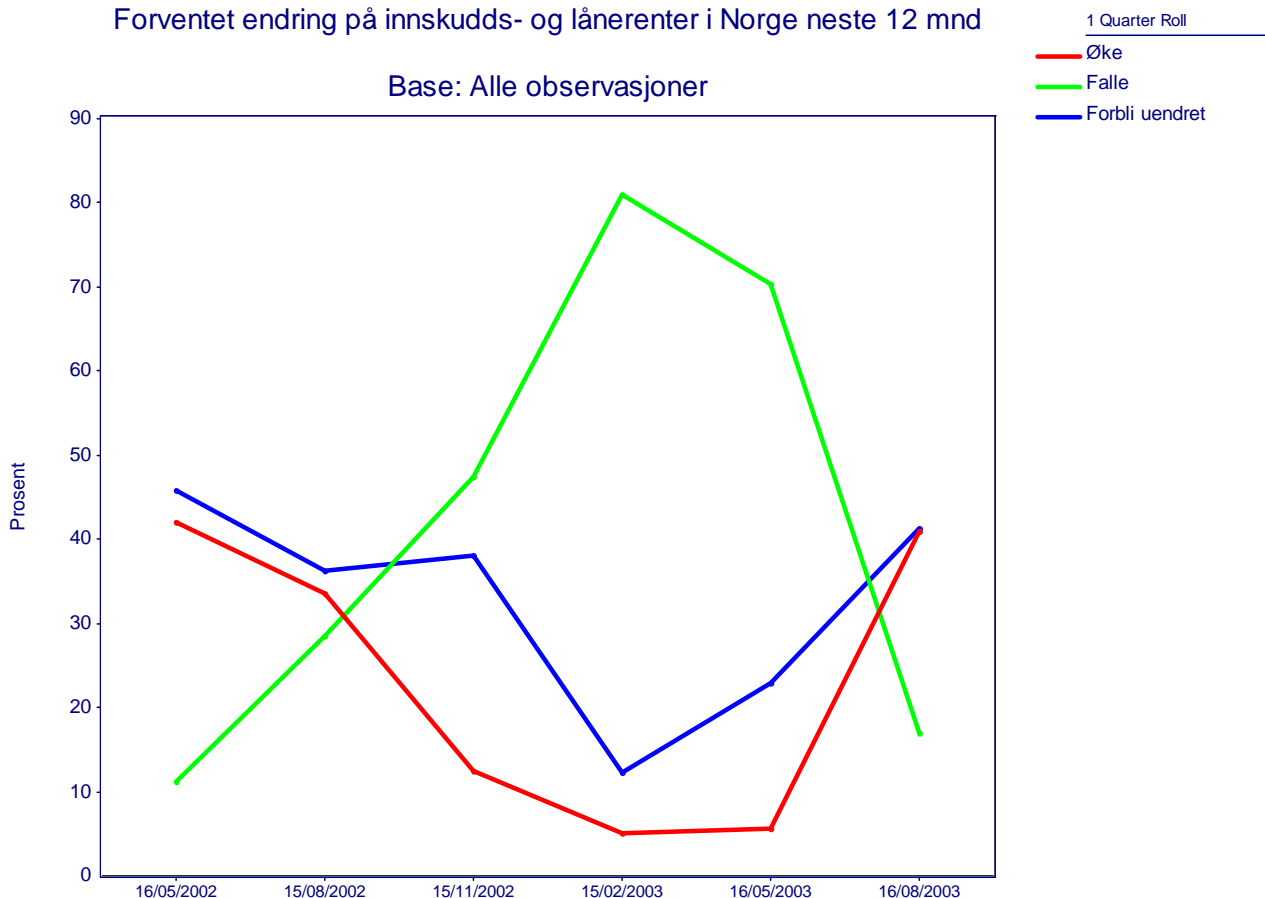

Forventet årslønnsvekst i egen bedrift 2004			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	3,1	3,2
	Utvalg	279	289

Ingen vesentlige endringer. Samlet sett tror næringslivslederne i 3. kvartal at lønnsveksten i egen bedrift blir 3,2 prosent i 2004. Opp 0,1 prosentpoeng fra 2. kvartal.

20. Tror du nivået på innskudds- og lånerenter i Norge vil øke, falle eller forbli uendret de neste 12 månedene?

Forventet endring på innskudds- og lånerenter i Norge neste 12 mnd

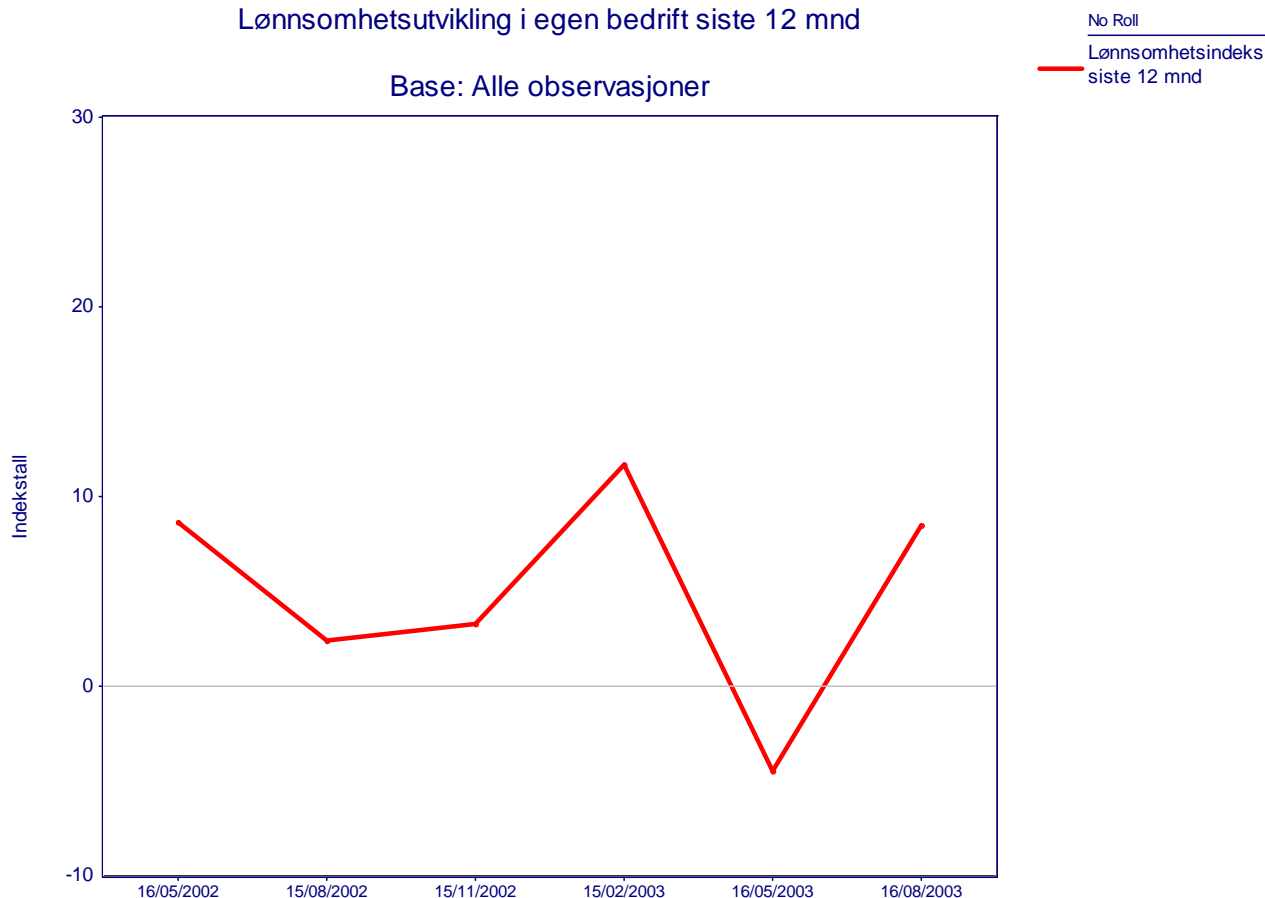
Forventet endring på innskudds- og lånerenter i Norge neste 12 mnd		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Øke	Prosentandel	5,7	40,9
Falle	Prosentandel	70,4	17,1
Forbli uendret	Prosentandel	23,0	41,3
	Utvalg	300	302

Vi ser signifikante endringer i næringslivsledernes forventninger til innskudds- og lånerentene i Norge neste 12 måneder i 3. kvartal. Andelen som forventer fall i rentene reduseres med hele 53,3 prosentpoeng, fra 70,4 prosent til 17,1 prosent. Andelen som forventer en økning går opp med 35,2 prosentpoeng, fra 5,7 prosent til 40,9 prosent. Andelen som forventer at rentene skal forbli uendret går også vesentlig opp med 18,3 prosentpoeng, fra 23,0 prosent til 41,3 prosent.

Næringslivslederne har blitt bedt om å rangere rentens betydning for investeringsbeslutninger. På en skala fra 1 til 10, der 1 betyr svært lite og 10 betyr svært mye, rangerer lederne rentens betydning opp mot 5 (4,6).

21. Har lønnsomheten i din bedrift blitt bedre, blitt svekket eller vært uendret de siste 12 mnd?

Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift siste 12 mnd

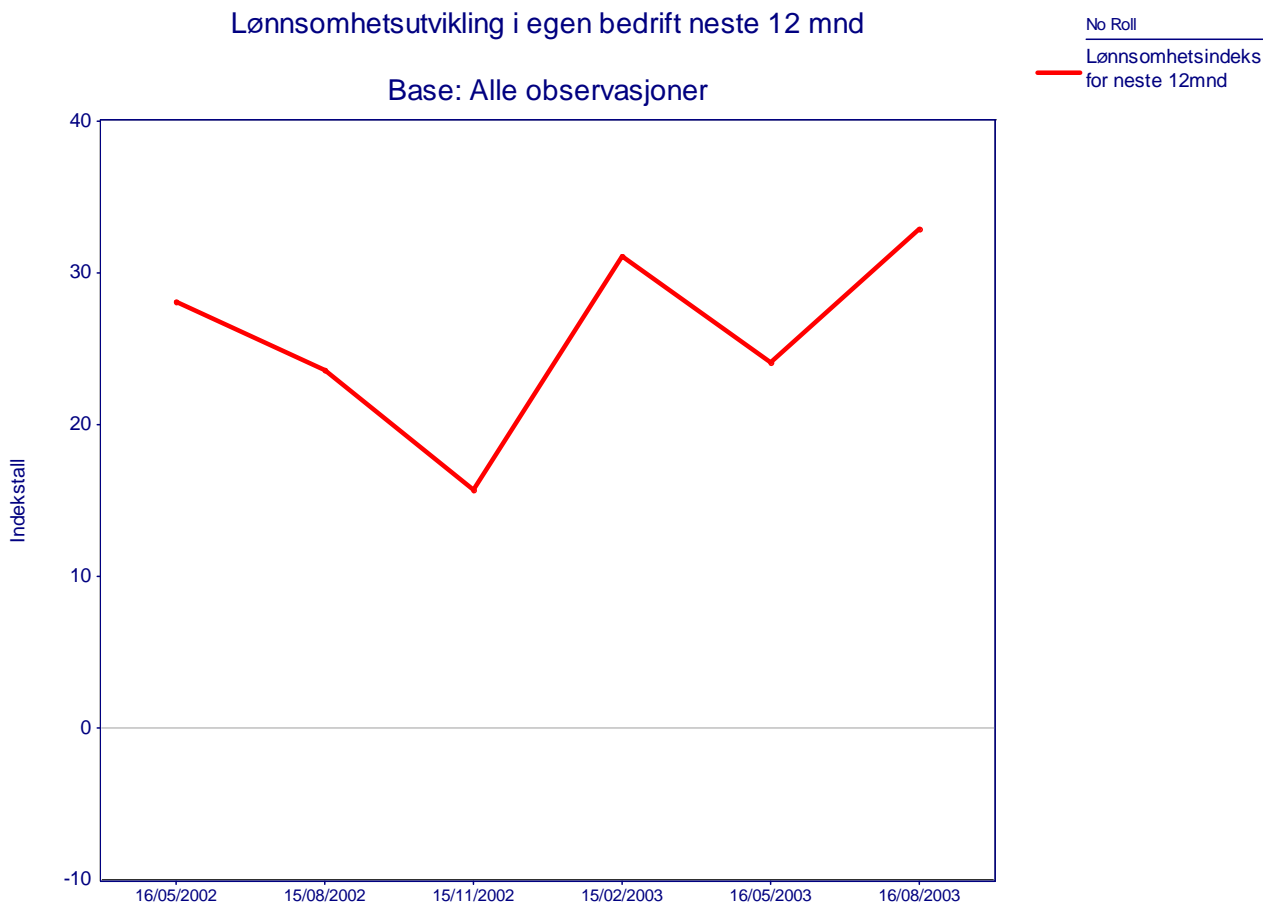

Indeksen angir differensen mellom andelen med svaret "bedret lønnsomhet" og andelen "svekket lønnsomhet"

Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift siste 12 mnd		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Totalt		-4,4	8,6
	Utvalg	300	302

Lønnsomhetsindeksen for siste 12 måneder i 3. kvartal indikerer et klart skifte i næringslivsledernes syn på den økonomiske situasjonen. Oppfatningen har gått fra å være noe pessimistisk til å bli moderat optimistisk, opp 13,0 indekspoeng, fra -4,4 poeng i 2. kvartal til 8,6 poeng i 3. kvartal.

22. Tror du lønnsomheten i din bedrift vil bli bedre, bli svekket eller holde seg uendret de neste 12 mnd.?

Indeksen angir differensen mellom andelen med svaret "bedret lønnsomhet" og andelen "svekket lønnsomhet"

Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift neste 12 mnd			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Totalt		24,2	32,9
	Utvalg	300	302

Lønnsomhetsindeksen for neste 12 måneder indikerer at flere bedrifter venter en økning i lønnsomheten i 3. kvartal enn i 2. kvartal og at forventningene nå er de mest optimistiske siden vi startet opp målingen i 2. kvartal 2002. Vi registrerer en økning på 8,7 indekspoeng i næringslivsledernes positive forventninger til lønnsomheten neste år, fra 24,2 poeng i 2. kvartal og opp til 32,9 poeng i 3. kvartal.

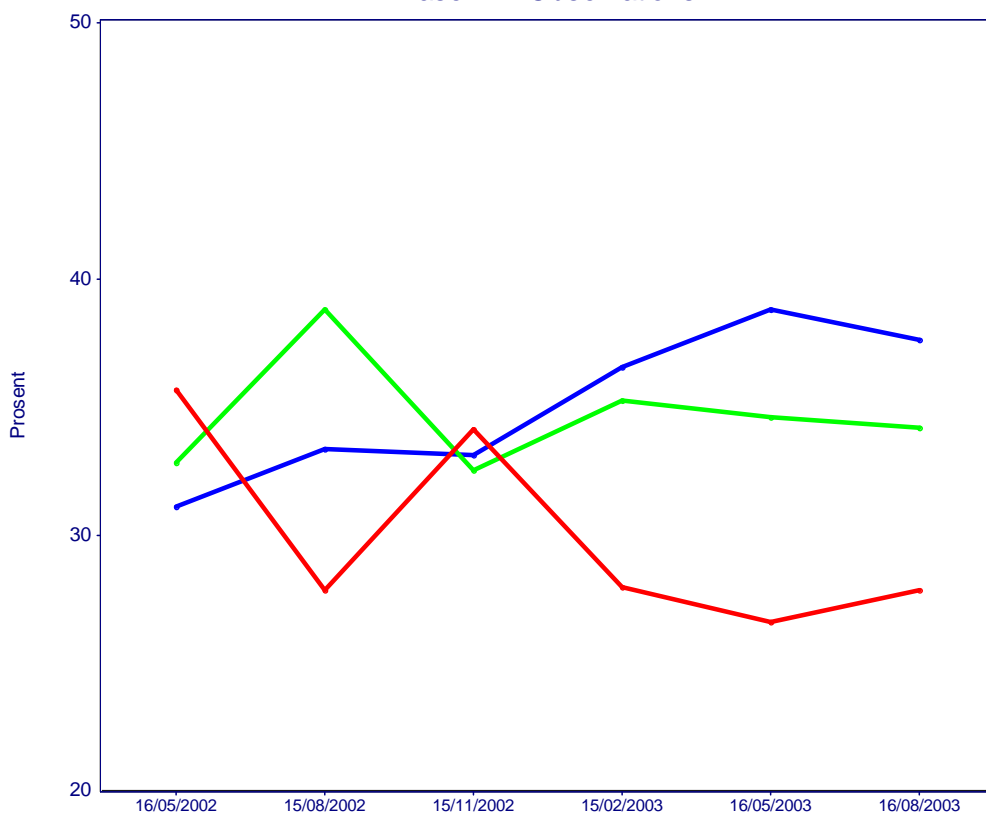
23. Sammenlignet med ett år tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, færre ansatte eller like mange ansatte?

Antall ansatte i dag sammenlignet med for 1 år siden

1 Quarter Roll

- Flere ansatte
- Færre ansatte
- Like mange ansatte

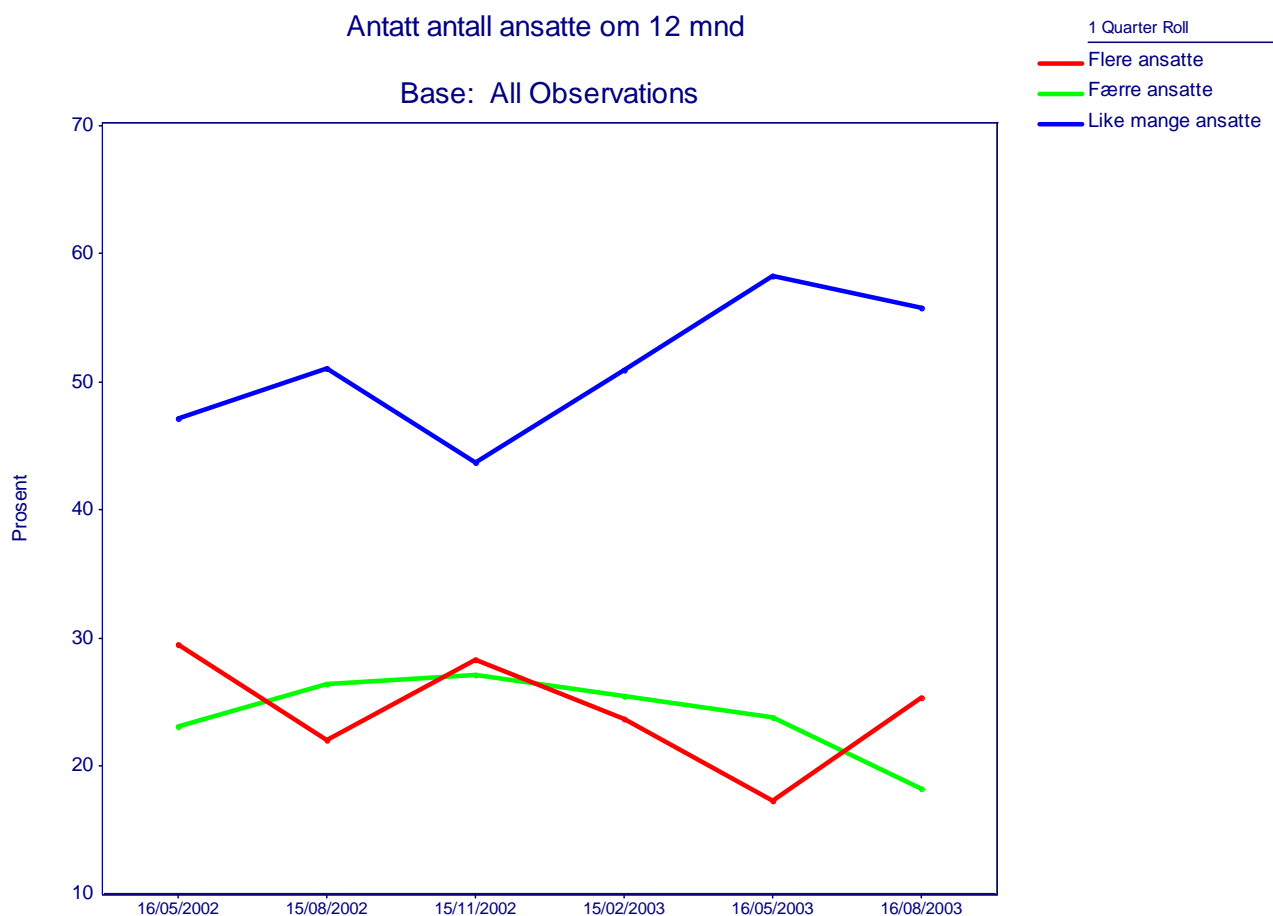
Base: All Observations

Antall ansatte i dag sammenlignet med for 1 år siden			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Flere ansatte	Prosentandel	26.6	27,8
Færre ansatte	Prosentandel	34.6	34,2
Like mange ansatte	Prosentandel	38.8	37,6
	Utvalg	300	302

Ingen vesentlige endringer. I likhet med 2. kvartal er det flest av næringslivslederne (37,6 prosent) som oppgir i 3. kvartal at bedriften har like mange ansatte i dag enn for 12 måneder.

24. Tror du bedriften om 12 mnd. vil ha flere ansatte enn i dag, færre ansatte eller like mange?

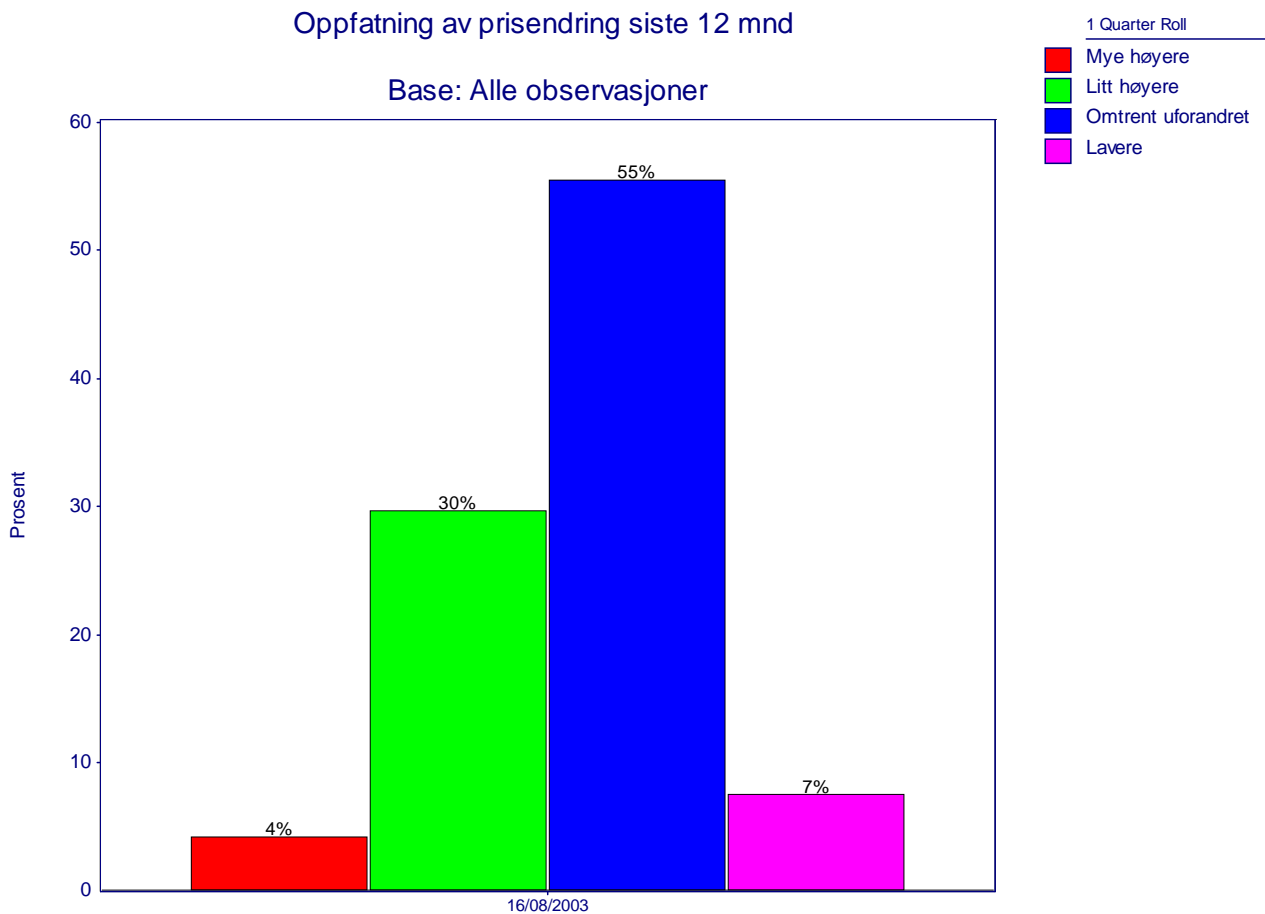

Antatt antall ansatte om 12 mnd		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Flere ansatte	Prosentandel	17,3	25,3
Færre ansatte	Prosentandel	23,8	18,2
Like mange ansatte	Prosentandel	58,2	55,8
	Utvalg	300	302

Et økende antall næringslivslederne oppgir at de forventer å ha flere ansatte i bedriften om 12 måneder enn de har i dag. Andelen i 3. kvartal er på 25,3 prosent, opp 8,0 prosentpoeng fra 17,3 prosent i 2. kvartal. Samtidig fortsetter andelen som antar at bedriften vil ha færre ansatte om 12 måneder å synke. Denne gang med 5,6 prosentpoeng, ned fra 23,8 prosent i 2. kvartal til 18,2 prosent i 3. kvartal.

Husholdningene:

25a. Sammenliknet med for 12 måneder siden, synes du prisene på varer og tjenester er mye høyere, litt høyere, omtrent uforandret eller lavere?

Oppfatning av prisendring siste 12 mnd		
		3.kvartal 2003
Mye høyere	Prosentandel	4,1
Litt høyere	Prosentandel	29,5
Omtrent uforandret	Prosentandel	55,4
Lavere	Prosentandel	7,4
	Utvalg	1006

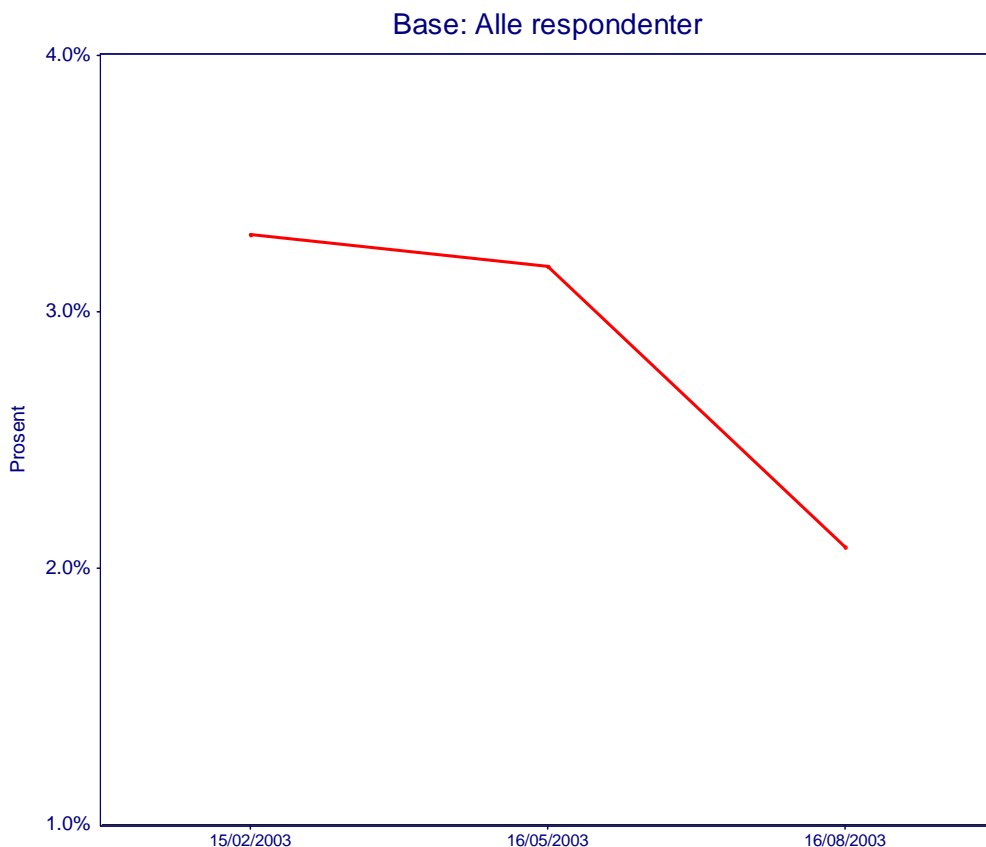
En klart flertall på 55,4 prosent av husholdningene synes i 3. kvartal at prisene på varer og tjenester er omtrent uforandret sammenliknet med prisene for et år siden. 29,5 prosent synes at prisene på varer og tjenester litt høyere i dag enn hva de var for 12 måneder siden.

25b. Omtrent hvor mye tror du prisene har endret seg målt i prosent?

Oppfatning av prisendring siste 12 mnd i prosent

1 Quarter Roll

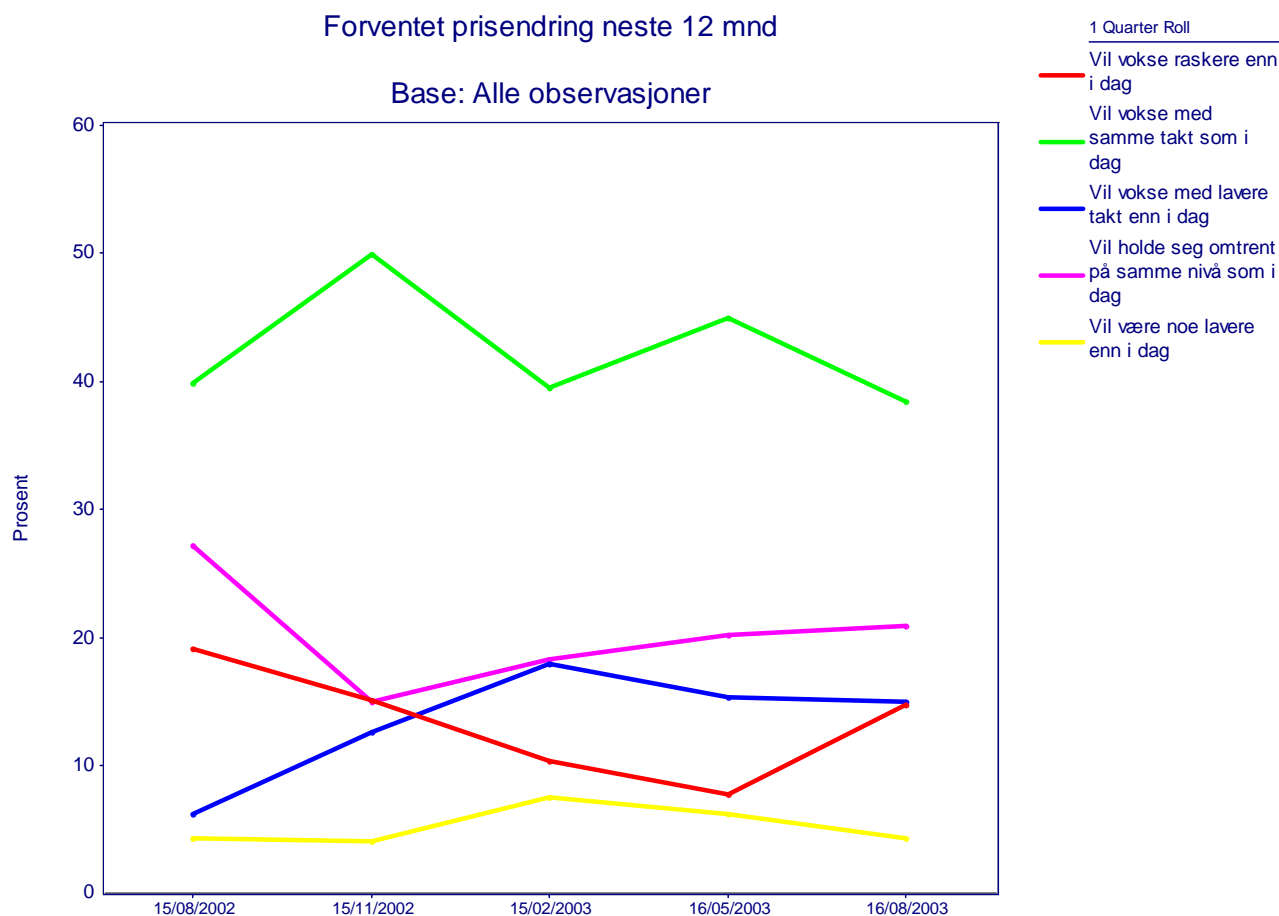
— Totalt

Oppfatning av prisendring siste 12 mnd i prosent			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	3,2	2,1
	Utvalg	702	679

Vi ser en klar nedgang i den gjennomsnittlige verdien for oppfattet prisendring i prosent siste 12 måneder blant husholdningene. Verdien går ned med 1,1 prosentpoeng, fra 3,2 prosent i 2. kvartal til 2,1 prosent i 3. kvartal.

26a. Tror du i løpet av de neste 12 månedene at prisene vil vokse raskere enn i dag, vokse med samme takt som i dag, vokse, men saktere enn i dag, være uendret eller være noe lavere enn i dag?

Forventet prisendring neste 12 mnd		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Vil vokse raskere enn i dag	Prosentandel	7,7	14,7
Vil vokse med samme takt som i dag	Prosentandel	44,9	38,4
Vil vokse med lavere takt enn i dag	Prosentandel	15,3	15,0
Vil holde seg omtrent på samme nivå	Prosentandel	20,2	20,9
Vil være noe lavere enn i dag	Prosentandel	6,2	4,3
	Utvalg	1019	1006

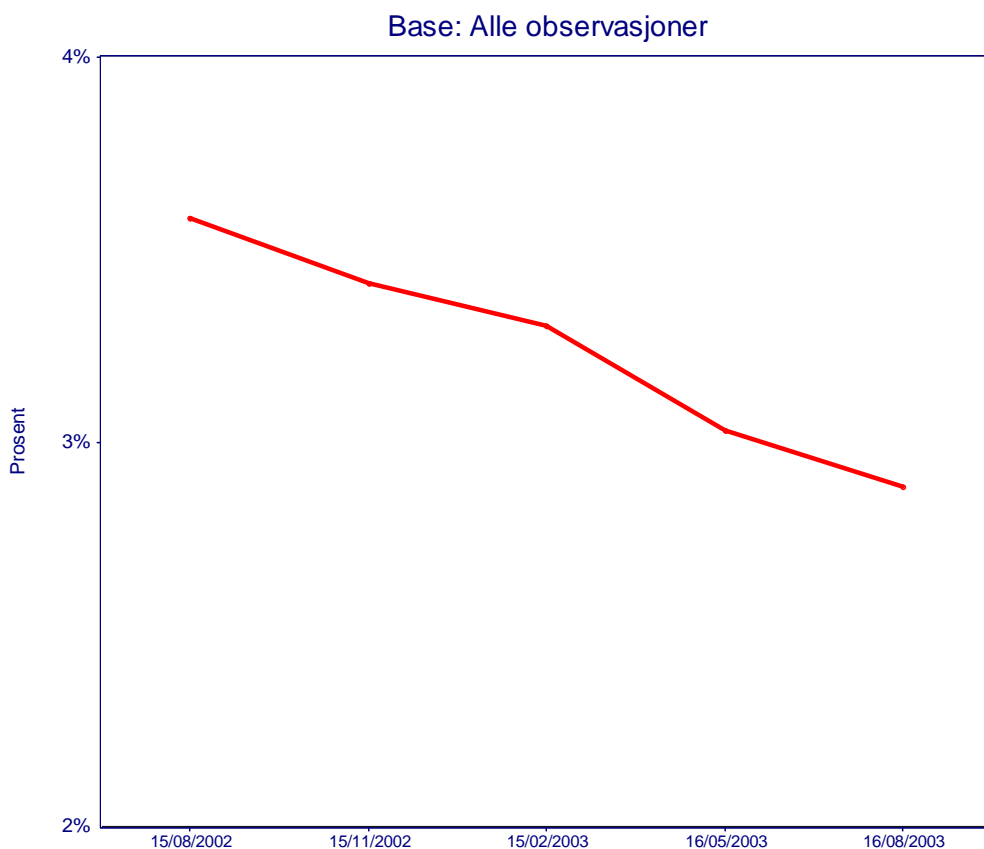
Et fortsatt klart flertall på 38,4 prosent av husholdningene forventer i 3. kvartal at prisene på varer og tjenester i Norge skal vokse med samme takt de neste 12 månedene som i dag. Sammenlignet med 2. kvartal er dette en reduksjon 6,5 prosentpoeng. Vi ser samtidig en vesentlig økning på 7,0 prosentpoeng i andelen som forventer at prisene vil vokse raskere enn i dag, opp fra 7,7 prosent i 2. kvartal til 14,7 prosent i 3. kvartal.

26b. Sammenliknet med dagens prisnivå, hvor mange prosent tror du prisene kommer til å stige de nærmeste 12 månedene?

Forventet prisendring neste 12 mnd i prosent

1 Quarter Roll

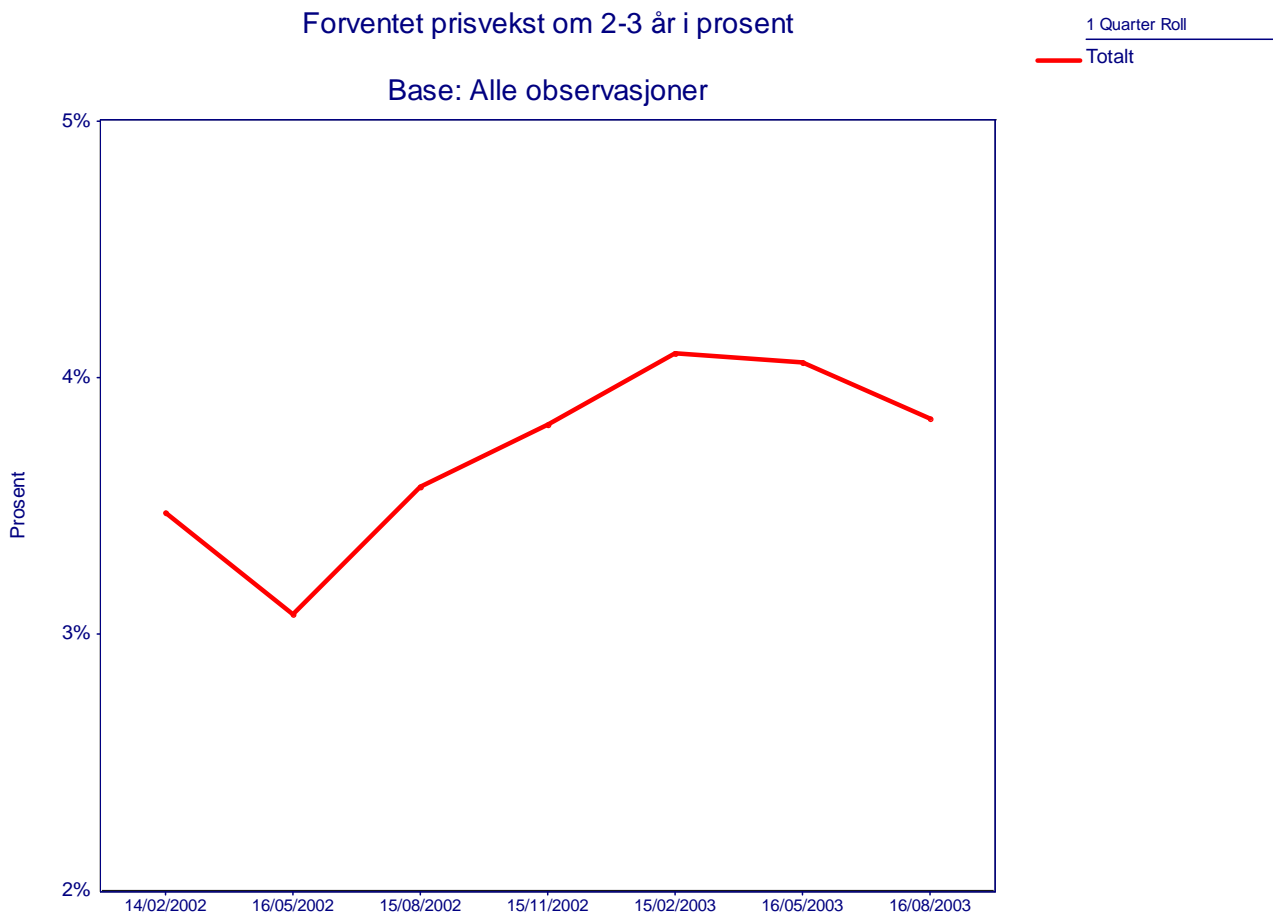
— Totalt

Forventet prisendring neste 12 mnd i prosent		1 Quarter Roll	
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	3,0	2,9
	Utvalg	729	735

Den gjennomsnittelige verdien for forventet prisendring i prosent neste 12 måneder blant husholdningene faller marginalt med 0,1 prosentpoeng, fra 3,0 prosent i 2. kvartal til 2,9 prosent i 3. kvartal.

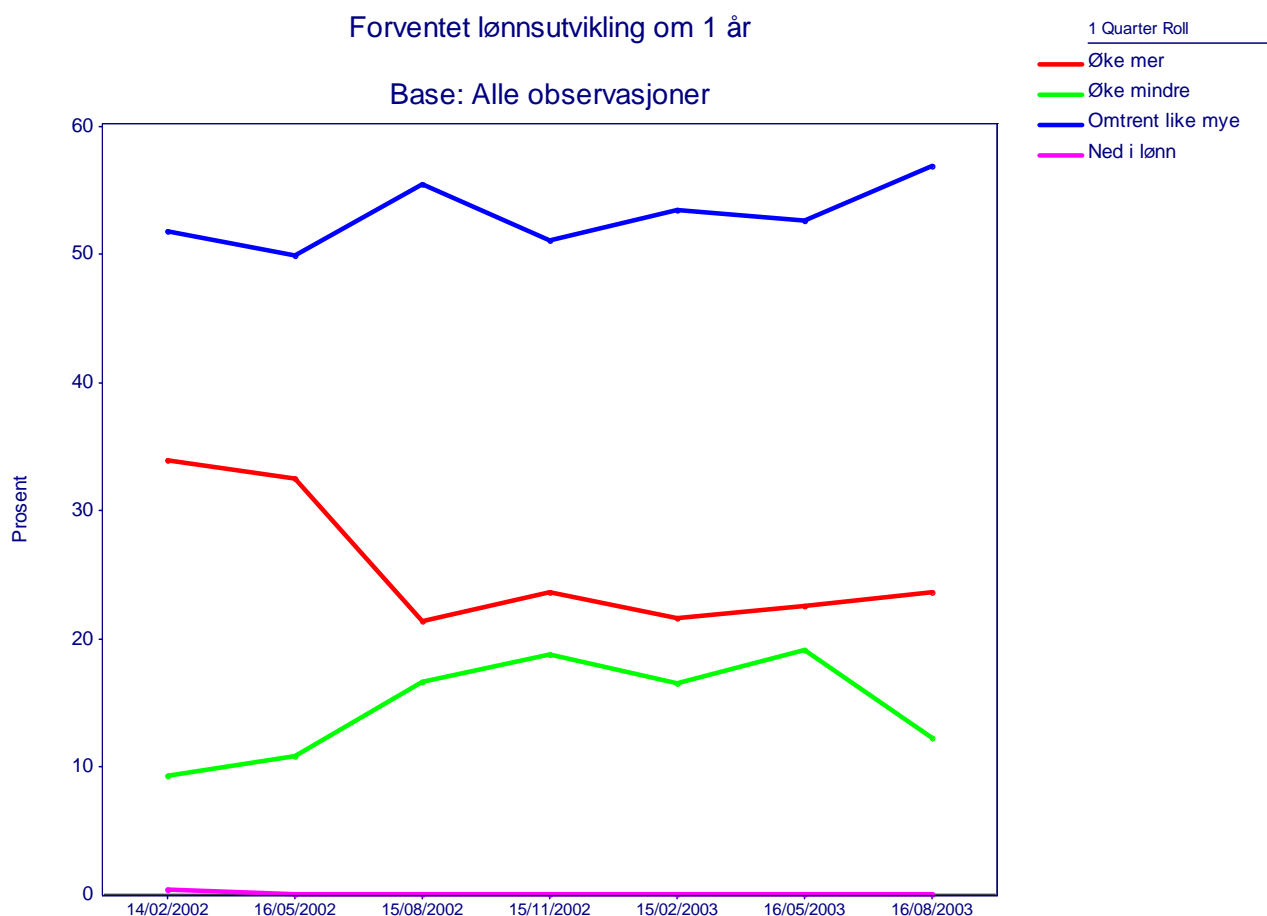
27. Hva tror du den generelle prisveksten blir om 2-3 år, målt i prosent?

Forventet prisvekst om 2-3 år i prosent		
	2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	4,1
		3,8
	Utvalg	633
		634

Gjennomsnittelig forventet årlig prisvekst om 2-3 år går i 3. kvartal ned med 0,3 prosentpoeng, fra 4,1 prosent i forrige kvartal til 3,8 prosent nå.

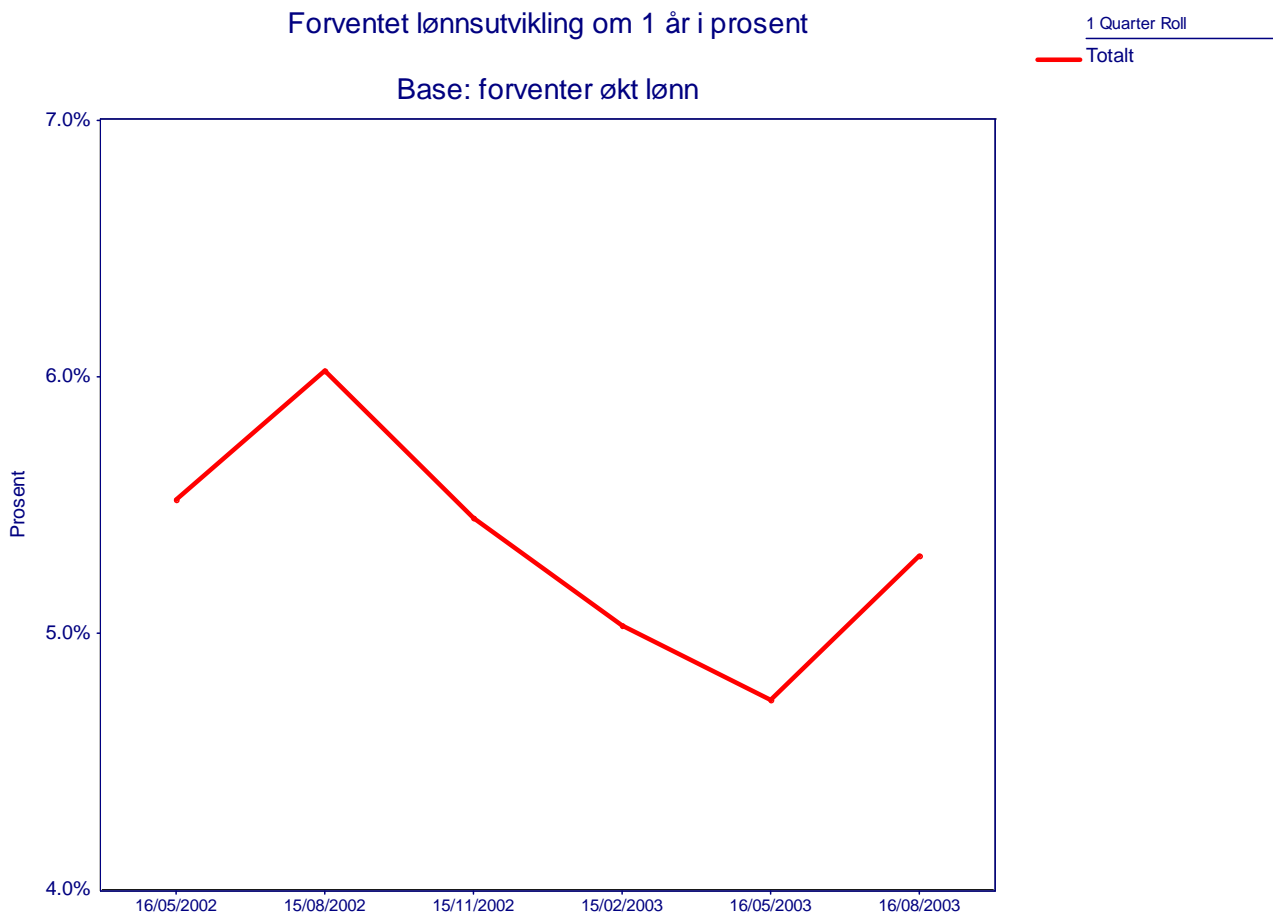
28a. Tror du at lønnen eller pensjonen din om ett år vil ha økt mer, mindre eller omtrent like mye som den har gjort de siste 12 månedene?

Forventet lønnsutvikling om 1 år		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Øke mer	Prosentandel	22,6	23,6
Øke mindre	Prosentandel	19,1	12,2
Omtrent like mye	Prosentandel	52,6	56,9
Ned i lønn	Prosentandel	0,0	0,0
	Utvalg	1019	1006

Et klart flertall av husholdningene i 3. kvartal (56,9 prosent) forventer at lønnen deres vil øke omtrent like mye de neste 12 månedene som den har gjort de siste 12 månedene. Estimater her går opp 4,3 prosentpoeng sammenlignet med forrige kvartal. Samtidig reduseres andelen som forventer at lønnen deres skal øke mindre med 6,9 prosentpoeng, fra 19,1 prosent i 2. kvartal og ned til 12,2 prosent i 3. kvartal. Ingen forventer at de skal gå ned i lønn.

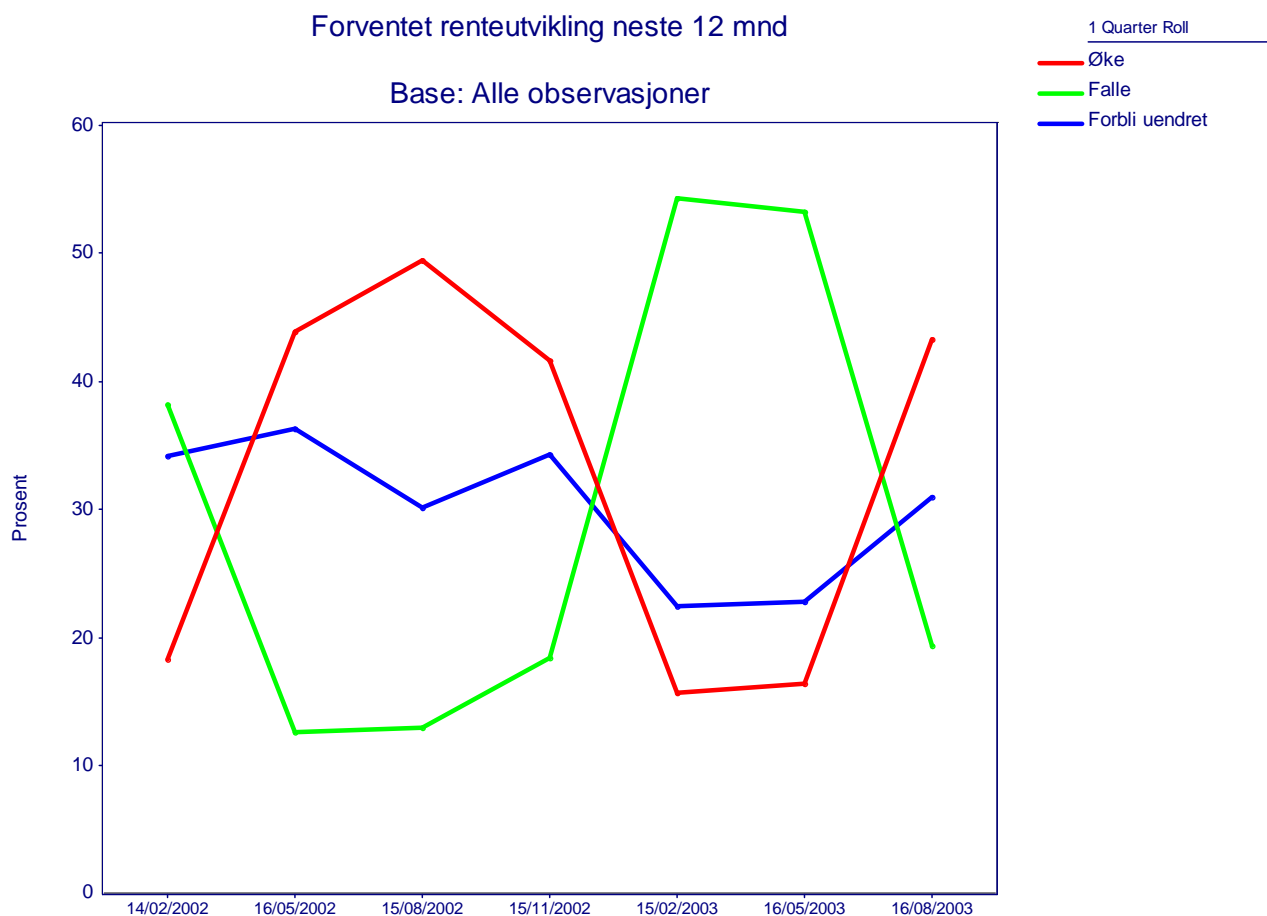
28b. Omtrent hvor mye tilsvarer den forventede økningen i prosent?

Forventet lønnsutvikling om 1 år i prosent			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	4,7	5,3
	Utvalg	673	663

Den gjennomsnittelige forventede lønnsøkning neste 12 måneder blant husholdningene går opp igjen opp etter en periode med fallende verdier, fra 4,7 prosent i 2. kvartal til 5,3 prosent i 3. kvartal, opp 0,6 prosentpoeng.

29. Tror du nivået på innskudds- og lånerenter vil øke, falle eller forbli uendret de neste 12 månedene?

Forventet renteutvikling neste 12 mnd			
		2.kvartal 2003	3.kvartal 2003
Øke	Prosentandel	16.4	43.3
Falle	Prosentandel	53.2	19.4
Forbli uendret	Prosentandel	22.7	31.0
	Utvalg	1019	1006

Vi ser i 3. kvartal signifikante endringer blant husholdningenes forventninger til nivået på innskudds- og lånerenter i Norge de neste 12 måneder. Andelen som forventer fall i rentene reduseres med hele 33,8 prosentpoeng, fra 53,2 prosent til 19,4 prosent. Andelen som forventer en økning går opp med 26,9 prosentpoeng, fra 16,4 prosent til 43,3 prosent. Andelen som forventer at rentene skal forbli uendret går også opp med 8,3 prosentpoeng, fra 22,7 prosent til 31,0 prosent. Det er med andre ord i dag et flertall blant husholdningene som forventer at rentene skal øke.